

TAMÁSSY ADOLF,
Budapest, vaczi-utca és zsidó-utca sarkán,
ajánlja bevásárlás tekintetéből a nagyrédmű t. cz. közönség figyelmébe
gyarmat, esemegé, téa- és rum-raktárának

Bécsi fontonként **LEGUJABB ÁRJEJYZÉKÉT.** Bécsi fontonként

Cukor legfinomabb	frt	—27	Kávé Cuba, Moeca és Jáva pörköltve	frt	1.10
Kávé Cuba	»	1.02	legfinomabb	»	—18
» finom	»	1.—	Rizs legfinomabb tábla	»	—16
Havanna Eleonora legf.	»	1.02	» finom Fiorett	»	—70
Holofernes	»	1.02	Mandola avolai válogatott	»	—60
Jamaika legfinom.	»	1.02	» közep	»	—36
Nelghery	»	1.—	Mazsola tisztított	»	—66
» finom	»	—96	Alxi olaj legfinomabb nizzai	»	—22
» közep	»	—92	» finom	»	—20
Moeca legfinom. arabiai	»	1.02	Keményítő legfin. Crystal	»	—20
Jáva » Arany	»	1.05	» finom tiillangl.	»	—20
» Blanc	»	1.—	Szappan kitűnő házi Kern	»	—20
			» Apollo	»	—20

Különös figyelmet kérék fordítani elkülönített és nagy választásban előállított tea- és rum-raktáramra.
Az árak kívánatra a legelővább városrészebe is házhoz szállíthatnak.
Videki megrendelések gyorsan eszközöltenek.

BUDAPEST

1875. Őszi és téli idény!

Videki megrendelések pontosan és gyorsan teljesítenek.

POSZTÓ-TÁR
Budapest, új-bécsi-utca 5-ik szám.

Kintak ingyen felhívás. Csomagolási díj nem számított.

Angol, Franciaország, Belgiumban és a belsőidőn személyesen eszközölt bevásárlások képesnek bennünket, hogy mind az árak minősége, mind a legelővább szabott ár tekintetében bárki-vel versenyképesek legyünk. — Ugy mint eddig, úgy ezután is minden igyekezetünk oda lesz irányozva, hogy üzletünk iránt az eddig nyilvánult nagy mérvű bizalmat, pontos és figyelmes szolgáltatunk által mindinkább kiér- demeljék.

LIPTAY PÁL és TÁRSA
Budapest, új-bécsi-utca 5-ik szám.

ajánlják az őszi és téli idényre a legújabb divatu nadrág- és posztó-kelmekkel felszerelt raktárukat a legjutányosabb árak mellett.

Budapest, október 31-én 1875.

MÖSSMER JÓZSEF
a „menyasszonyhoz“ ezimzett
rumburgi vászon- és fehérmű- raktára
koronaherceg- (ezelőtt uri-) utcában,
a zsidó-utca sarkán, 10. sz.
ajánlja a legnagyobb választékot mindennemű vászonfélékben a legelővább szabott árak mellett.

PILEPSIE
(nehézkör) levél utjan gyógyítatik dr. KILLISCH, külföldi orvos által Dresdenban. Wilhelmplatz 4. sz. ezelőtt Berlinben.

BAAR J. butorraktár
Bécs, I. Bez., Franzensring Nr. 1.
ajánlja
kész butor-szerelvényeit

Német és francia olvasmány kedvelői számára.
Minden tárgyat, minden bútort, minden bútortól kezdve a legújabb divatú székig, mindenféle formában s minden faneműkből, ét-, hálószobák, salongók, szobák, urasági lakok, fürdőintézetek berendezésére, igen kedvező feltételek és szilárd munkának évekre terjedő jóállása mellett.
Butor-mintarajzokat tartalmazó árjegyzékek, kivánatra bérmentésig állnak.
Óvva, A. n. é. helybeli és vidéki vásárló közönségét figyelmeztetem, hogy tartózkodjanak olyan butor-hirdetésektől, melyek urasági lakok, szállodákban származnak, állítólag: elutasítás, halálvesztet, és t. e. fogásos ürügyökön zsidókat részéről, alapszának. — Üzletünk és bizalmunkat szilárdaságáról, bizonyítványokkal szolgálhatok.
Tisztelettel
Baar J.

PRESEVATIFS
gummi és hal-olajból készült, 3 frt 6 frt, továbbá mindenféle gummi árúkat utánvért mellett megküld, titoktartás ígérete mellett helybeli megrendelésre is.
J. N. Schneider, Bécs, Neubau, St. Georgstrasse 10.

A legjobb és legelővább szórakozást a közelgő hosszú téli estékre Hartig A. J.
kölcsonkönyvtára
Budapest, régi posta-utca 14-dik sz. nyujtja.
Legelővább társas előfizetés.
Ugyanitt nagy raktára található, különös szép arany keretű, legújabb olajnyomatú képeknek.
1377

Dr. Pattison
köszvény-gyapotja
enyhíti és gyorsan gyógyítja a
köszvény és csúsz
minden nemét, ugymint: arc-, mell-, nyak- és fogfájást, fej-, kéz- és térd-köszvényt, tag-szaggyatásokat hát- és csípő-fájásokat.
70 krajczáros egész, és 40 krros fél csomagokban kapható: Török Józsefnél Budapesten (király-utca 7. sz.) Bokon Antalnál Aradon, Heinrich H.-nál Pozsonyban és Pecher J. E.-nél Temesvárott.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:
Jókai Mór.
A magyar nemzet történeti regényes rajzokban.
15 Geizer-féle képpel (292 lap, 8-ik füzet) 2 frt. Diszkótésben 3 frt.

Mindazon kíváncsiaknak, kik a fejüket törék a fölött, hogy mikép lehet az, miszerint előbbi vigasztalhatlan körülményeim egyszerre, egy éjszakán át annyira megjavultak, szolgáljon tudomásul, hogy én Orlicé Rudolf menyiségánár Berlin, Wilhelmstrasse 125, egyik játék-utatisásával, egy **nagy ternót** csináltam.
Trieszt. Surich János.

ÁTS és TÁRSAI
Budapest, szervita-tér 6. sz.
ajánlják nagyszerű és dusan berendezett női divat és kész ruha-raktárakat a legelővább árak mellett a nagyrédmű közönségnek.

ÚTON-ÚTFÉLEEN.
Rajzok uti naplóból.
Irta
B. Pongráz Emil.
Két kötet. Ára füze 3 frt.
Tartalom: I. Ausztria és Németország. — Az operenczán túl (Linz). — Gmunden. — Tárcsacs-vegés Ischlból. — A »Könige-See« partján. — München és Haeklandernél. — Látogatás Kaulbachnál. — »Rien ne vas plus« (Baden-Baden). — »Pour la bonne bouche« (Baden-Baden). — Nürnbergi tárcsa. — Berlin. — II. Svajz. — Basel. Fel a Rigire. — Úton-útfélen (Berntól a Jungfraug). — Gildisdoriban. — A szénagyűjtés és a hegyi manók. — Franzsepp a kecskepásztor. — Lausanneól Montreuxig. — Challon. — Fenotta. — Apenzeller Ländli. — Az alpesi rózsák. — Genf. A Pilátuson a Pilátusról. — Uri kantonban. — Az öreg Flórian története. — Az ördög hídján. — A kik sírva eszik a bust. — A Rhonegletscheren. A Szt.-Gotthárdon. — Úton-útfélen (Unterwalden, Schwytz). — Zürich. — Es zogen drei Burschen wohl über den Rhein. — III. Olaszország. — Velencei képek (1-6). — L'anticamera della morte (Pisa). — Nápolyi levelek (1-6).

Ditmar R. Bécsben
ország. szab. lámpagyártó
ajánl legújabb, világosabb érvendő telepérel
„lámpákat minden fajtából“
ép egy petroleum mint olajra. Az árak, a gyártmányok elismert szilárdasága daczára olcsóbbak, mint a bel- és külföld minden többi gyártmányainál. Raktár minden nagyb- és elismertebb üzletben.
Ovász.
Minden tökéletes lámpa a főnebbi gyári jeggyel van ellátva.
Phoenix üvegek a bejegyzett gyári jelvényvel ellátva, nem pattannak szét, és egészen gyújtóim (Brenner) szerkesztéshez vannak alkalmazva, és azokra különösen felhívom a figyelmet, mivel ugyanazon névvel és más jelvényekkel — utazások.
Ditmar R. Budapesten.
Raktár a Jozsef-téren.

44-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXII. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy hatszor használt példát sor, vagy annak helye egyszeri iktatásnál 15 krajczár; többszöri iktatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden iktatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket előfog Bécsben: Haasenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse B. Seilerstätte Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.

BARTAL GYÖRGY.
1820—1875.

Az egész hirlapirodalomban, és az egész országban is, váratlan hirt gyanánt érkezett a tolnamegyei sűrűgöny, mely Bartal György halálát jelentette. Alig mult félve, hogy az újabb pártalakulások miatt a megváltozott viszonyok között visszalépett kormány védelmében utolsó szónoklatát elmondotta s még mindenki szolgálatokat várt tőle mint oly tehetségtől, ki ereje teljében többre is képes, mint a mennyit eddig felmutatott. De a folytatásnak vége, s a bíralat és történelem több anyagot nem nyer sem életéből, sem munkásságából. mint a mennyit minisztersége befejeztéig szolgáltatott. Azóta hallgatott, hanyatlott és haldoklott. Rohamosan kifejlett betegsége, melyet hosszú ideig hordozhatott már férfias kitartással és rendülni nem akaró szilárdsággal, félév alatt elragadta. Orvosai a tudomány hatalmával s a barátság minden áldozatkészségével sem segíthettek rajta. Egy tolnamegyei levél már egy héttel ezelőtt végfeloszlásának hírével érkezett hozzánk s ezt a gyászhir követte, hogy október 25-dikén reggeli 4 óraker megszűnt élni.

A főváros utcáin, a képviselőház, a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterium épületén, a szabadelvi kör helyiségén s azon pénzintézeteken, melyeknél munkálkodott, mindenütt gyászlobogó hirdeti, hogy az országnak vesztesége van. „Államfértit vesztenk benne, — mondja egyik napilapunk, — a kinél jellem, tanulmány, szónoki képzettség, parlamenti gyakorlat s a felfogás azon nyugalma állott készen és befejezve, melyet csak a politikai élet fordulataival teljesen ismerős tapasztalat nyujthat.“ Mind e tehetségeket elveszteni, midőn még kevéssel ezelőtt teljes erejükben láttuk, igazán súlyos vesztesége a törvényhozásnak és az országnak.

Bartal György, a híres jog- és történettudós, id. Bartal Györgynek fia volt s 1820-ban született, Pozsonymegyében. A Theresianumban kitűnő sikerrel végezvén tanulmányait, már 1842-ben közhivatalba lépett, mint tiszteletbeli aljegyző Tolnamegyében, hol atyja szintén bírtokos volt. A tiszteletbeli aljegyzőből mára következő tisztujtáskor főjegyző lett, ki a köz-

életét, hol épen olyan felügyelet alatt tartották, mint Bezerédj Istvánt a hidjai pusz-tán. Csak 1860-ban, az október 20-ikán történt kormányváltás szakában lépett elő újra, hogy ismét tevékeny részt vegyen Tolnamegye szervezésében, mely alkalom-mal, mint a Bezerédjék után következett nemzedék versenytárs nélkül legkitünőbb tagját, első alispánná s korábbi kerületében képviselővé választották.

Az 1861-diki országgyűlésen megmutatta Bartal, hogy ha a közelet pályáján tíz évet elveszített is, de a tanulmányokban el nem maradt. A negyven éves férfi egyetlen beszédével oda emelkedett a közvéleményben, hol csak a kitünőségek versenyének az elsőbbségért, s beszéde és neve Deák Ferencz és Szalay László után említett. Az országgyűlés feloszlása után még egy beszédet mondott Tolnamegye utolsó közgyűlésén, melyben élénk előadása, nemes tüze, eszméinek és lángoló phantasiájának rohamos hatása alkalmasint legkiválóbban mutatkozik összes szónok-latai között.

A passzív ellenállás politikáját azonban kétélű fegyvernek tartotta. Mikor tíz évi távollét után a megyei ügyek vezetését meg kellett kezdenie, valóságban és színről színen látta azon ártalmakat, melyeket az idegen hivatalnokok hada s az ellenséges kormányzat nemzetünknek, fajunknak és egész hazánknak okozott. Ez volt oka, hogy 1864-ben, midőn az alkotmány hely-reállítására ismét kilátások nyíltak: Bartal sem vonakodott a Majláth-Sennyey-féle kormányban helyet foglalni, mint a hely-tartótanács első alelnöke. Ezzel a konzervatív párttal lépett frigyre, mely benne önzetlen és kitünő erőt nyert, de Bartal előtt akkor nem a tanok elvei s nem a rendes állami élet pártjai állottak, hanem az a hazafias cél, hogy a közigazgatás megint idegen kézre ne kerüljön s a kiegyezés a nemzet és fejedelme között ismét meg ne hiúsuljon. Ez volt célja az 1865-diki országgyűlésen, hol a Majláth-Sennyey kormányt megkötötték a tervek mellett úgy szólván egyedül állott, mert a párt többi tagjai a parlamentre nyílt terére ki nem szálltak. A kiegyezés felől folyt első viták mind Bartalnak azon történeti nevezetességű nagy szónoklata körül folytak, melyben maig sem tudni, hogy a kormány nevében szól-e teljesen, vagy csak hazafias meggyőződését követve állott fel, hogy a kiegyezés meghiusulásának okát a szomszédok ránk ne vehessék. A mint a kiegyezést Deák és pártja megalkotta s nekik több sikert, mint a mennyit Bartal reményelt: ő azonnal elfogadta azt, mint alapot s az első minisztérium kinevezésé-től fogva semmi sem választotta őt el a Deákpárttól. A konzervatívokhoz nem elvei, csak taktikája vezették, s bár 1869-ben a képviselőházba be nem választott, poli-tikai összeköttetései állandóan a Deákpárt zömével voltak, s ismerősei és barátai mind megyéjében, mind az egész országban úgy ismerték, hogy ő a Deákpártnak épen oly feltétlen híve, mint 1861-ben volt a felirati pártnak.

Az 1872-diki választások alkalmával a nagyszombati kerület ruházta rá képviselői feladatára ismét kilátások nyíltak: Bartal sem vonakodott a Majláth-Sennyey-féle kormányban helyet foglalni, mint a hely-tartótanács első alelnöke. Ezzel a konzervatív párttal lépett frigyre, mely benne önzetlen és kitünő erőt nyert, de Bartal előtt akkor nem a tanok elvei s nem a rendes állami élet pártjai állottak, hanem az a hazafias cél, hogy a közigazgatás megint idegen kézre ne kerüljön s a kiegyezés a nemzet és fejedelme között ismét meg ne hiúsuljon. Ez volt célja az 1865-diki országgyűlésen, hol a Majláth-Sennyey kormányt megkötötték a tervek mellett úgy szólván egyedül állott, mert a párt többi tagjai a parlamentre nyílt terére ki nem szálltak. A kiegyezés felől folyt első viták mind Bartalnak azon történeti nevezetességű nagy szónoklata körül folytak, melyben maig sem tudni, hogy a kormány nevében szól-e teljesen, vagy csak hazafias meggyőződését követve állott fel, hogy a kiegyezés meghiusulásának okát a szomszédok ránk ne vehessék. A mint a kiegyezést Deák és pártja megalkotta s nekik több sikert, mint a mennyit Bartal reményelt: ő azonnal elfogadta azt, mint alapot s az első minisztérium kinevezésé-től fogva semmi sem választotta őt el a Deákpárttól. A konzervatívokhoz nem elvei, csak taktikája vezették, s bár 1869-ben a képviselőházba be nem választott, poli-tikai összeköttetései állandóan a Deákpárt zömével voltak, s ismerősei és barátai mind megyéjében, mind az egész országban úgy ismerték, hogy ő a Deákpártnak épen oly feltétlen híve, mint 1861-ben volt a felirati pártnak.

Az 1872-diki választások alkalmával a nagyszombati kerület ruházta rá képviselői feladatára ismét kilátások nyíltak: Bartal sem vonakodott a Majláth-Sennyey-féle kormányban helyet foglalni, mint a hely-tartótanács első alelnöke. Ezzel a konzervatív párttal lépett frigyre, mely benne önzetlen és kitünő erőt nyert, de Bartal előtt akkor nem a tanok elvei s nem a rendes állami élet pártjai állottak, hanem az a hazafias cél, hogy a közigazgatás megint idegen kézre ne kerüljön s a kiegyezés a nemzet és fejedelme között ismét meg ne hiúsuljon. Ez volt célja az 1865-diki országgyűlésen, hol a Majláth-Sennyey kormányt megkötötték a tervek mellett úgy szólván egyedül állott, mert a párt többi tagjai a parlamentre nyílt terére ki nem szálltak. A kiegyezés felől folyt első viták mind Bartalnak azon történeti nevezetességű nagy szónoklata körül folytak, melyben maig sem tudni, hogy a kormány nevében szól-e teljesen, vagy csak hazafias meggyőződését követve állott fel, hogy a kiegyezés meghiusulásának okát a szomszédok ránk ne vehessék. A mint a kiegyezést Deák és pártja megalkotta s nekik több sikert, mint a mennyit Bartal reményelt: ő azonnal elfogadta azt, mint alapot s az első minisztérium kinevezésé-től fogva semmi sem választotta őt el a Deákpárttól. A konzervatívokhoz nem elvei, csak taktikája vezették, s bár 1869-ben a képviselőházba be nem választott, poli-tikai összeköttetései állandóan a Deákpárt zömével voltak, s ismerősei és barátai mind megyéjében, mind az egész országban úgy ismerték, hogy ő a Deákpártnak épen oly feltétlen híve, mint 1861-ben volt a felirati pártnak.

Az 1872-diki választások alkalmával a nagyszombati kerület ruházta rá képviselői feladatára ismét kilátások nyíltak: Bartal sem vonakodott a Majláth-Sennyey-féle kormányban helyet foglalni, mint a hely-tartótanács első alelnöke. Ezzel a konzervatív párttal lépett frigyre, mely benne önzetlen és kitünő erőt nyert, de Bartal előtt akkor nem a tanok elvei s nem a rendes állami élet pártjai állottak, hanem az a hazafias cél, hogy a közigazgatás megint idegen kézre ne kerüljön s a kiegyezés a nemzet és fejedelme között ismét meg ne hiúsuljon. Ez volt célja az 1865-diki országgyűlésen, hol a Majláth-Sennyey kormányt megkötötték a tervek mellett úgy szólván egyedül állott, mert a párt többi tagjai a parlamentre nyílt terére ki nem szálltak. A kiegyezés felől folyt első viták mind Bartalnak azon történeti nevezetességű nagy szónoklata körül folytak, melyben maig sem tudni, hogy a kormány nevében szól-e teljesen, vagy csak hazafias meggyőződését követve állott fel, hogy a kiegyezés meghiusulásának okát a szomszédok ránk ne vehessék. A mint a kiegyezést Deák és pártja megalkotta s nekik több sikert, mint a mennyit Bartal reményelt: ő azonnal elfogadta azt, mint alapot s az első minisztérium kinevezésé-től fogva semmi sem választotta őt el a Deákpárttól. A konzervatívokhoz nem elvei, csak taktikája vezették, s bár 1869-ben a képviselőházba be nem választott, poli-tikai összeköttetései állandóan a Deákpárt zömével voltak, s ismerősei és barátai mind megyéjében, mind az egész országban úgy ismerték, hogy ő a Deákpártnak épen oly feltétlen híve, mint 1861-ben volt a felirati pártnak.

Az 1872-diki választások alkalmával a nagyszombati kerület ruházta rá képviselői feladatára ismét kilátások nyíltak: Bartal sem vonakodott a Majláth-Sennyey-féle kormányban helyet foglalni, mint a hely-tartótanács első alelnöke. Ezzel a konzervatív párttal lépett frigyre, mely benne önzetlen és kitünő erőt nyert, de Bartal előtt akkor nem a tanok elvei s nem a rendes állami élet pártjai állottak, hanem az a hazafias cél, hogy a közigazgatás megint idegen kézre ne kerüljön s a kiegyezés a nemzet és fejedelme között ismét meg ne hiúsuljon. Ez volt célja az 1865-diki országgyűlésen, hol a Majláth-Sennyey kormányt megkötötték a tervek mellett úgy szólván egyedül állott, mert a párt többi tagjai a parlamentre nyílt terére ki nem szálltak. A kiegyezés felől folyt első viták mind Bartalnak azon történeti nevezetességű nagy szónoklata körül folytak, melyben maig sem tudni, hogy a kormány nevében szól-e teljesen, vagy csak hazafias meggyőződését követve állott fel, hogy a kiegyezés meghiusulásának okát a szomszédok ránk ne vehessék. A mint a kiegyezést Deák és pártja megalkotta s nekik több sikert, mint a mennyit Bartal reményelt: ő azonnal elfogadta azt, mint alapot s az első minisztérium kinevezésé-től fogva semmi sem választotta őt el a Deákpárttól. A konzervatívokhoz nem elvei, csak taktikája vezették, s bár 1869-ben a képviselőházba be nem választott, poli-tikai összeköttetései állandóan a Deákpárt zömével voltak, s ismerősei és barátai mind megyéjében, mind az egész országban úgy ismerték, hogy ő a Deákpártnak épen oly feltétlen híve, mint 1861-ben volt a felirati pártnak.

Az 1872-diki választások alkalmával a nagyszombati kerület ruházta rá képviselői feladatára ismét kilátások nyíltak: Bartal sem vonakodott a Majláth-Sennyey-féle kormányban helyet foglalni, mint a hely-tartótanács első alelnöke. Ezzel a konzervatív párttal lépett frigyre, mely benne önzetlen és kitünő erőt nyert, de Bartal előtt akkor nem a tanok elvei s nem a rendes állami élet pártjai állottak, hanem az a hazafias cél, hogy a közigazgatás megint idegen kézre ne kerüljön s a kiegyezés a nemzet és fejedelme között ismét meg ne hiúsuljon. Ez volt célja az 1865-diki országgyűlésen, hol a Majláth-Sennyey kormányt megkötötték a tervek mellett úgy szólván egyedül állott, mert a párt többi tagjai a parlamentre nyílt terére ki nem szálltak. A kiegyezés felől folyt első viták mind Bartalnak azon történeti nevezetességű nagy szónoklata körül folytak, melyben maig sem tudni, hogy a kormány nevében szól-e teljesen, vagy csak hazafias meggyőződését követve állott fel, hogy a kiegyezés meghiusulásának okát a szomszédok ránk ne vehessék. A mint a kiegyezést Deák és pártja megalkotta s nekik több sikert, mint a mennyit Bartal reményelt: ő azonnal elfogadta azt, mint alapot s az első minisztérium kinevezésé-től fogva semmi sem választotta őt el a Deákpárttól. A konzervatívokhoz nem elvei, csak taktikája vezették, s bár 1869-ben a képviselőházba be nem választott, poli-tikai összeköttetései állandóan a Deákpárt zömével voltak, s ismerősei és barátai mind megyéjében, mind az egész országban úgy ismerték, hogy ő a Deákpártnak épen oly feltétlen híve, mint 1861-ben volt a felirati pártnak.

Az 1872-diki választások alkalmával a nagyszombati kerület ruházta rá képviselői feladatára ismét kilátások nyíltak: Bartal sem vonakodott a Majláth-Sennyey-féle kormányban helyet foglalni, mint a hely-tartótanács első alelnöke. Ezzel a konzervatív párttal lépett frigyre, mely benne önzetlen és kitünő erőt nyert, de Bartal előtt akkor nem a tanok elvei s nem a rendes állami élet pártjai állottak, hanem az a hazafias cél, hogy a közigazgatás megint idegen kézre ne kerüljön s a kiegyezés a nemzet és fejedelme között ismét meg ne hiúsuljon. Ez volt célja az 1865-diki országgyűlésen, hol a Majláth-Sennyey kormányt megkötötték a tervek mellett úgy szólván egyedül állott, mert a párt többi tagjai a parlamentre nyílt terére ki nem szálltak. A kiegyezés felől folyt első viták mind Bartalnak azon történeti nevezetességű nagy szónoklata körül folytak, melyben maig sem tudni, hogy a kormány nevében szól-e teljesen, vagy csak hazafias meggyőződését követve állott fel, hogy a kiegyezés meghiusulásának okát a szomszédok ránk ne vehessék. A mint a kiegyezést Deák és pártja megalkotta s nekik több sikert, mint a mennyit Bartal reményelt: ő azonnal elfogadta azt, mint alapot s az első minisztérium kinevezésé-től fogva semmi sem választotta őt el a Deákpárttól. A konzervatívokhoz nem elvei, csak taktikája vezették, s bár 1869-ben a képviselőházba be nem választott, poli-tikai összeköttetései állandóan a Deákpárt zömével voltak, s ismerősei és barátai mind megyéjében, mind az egész országban úgy ismerték, hogy ő a Deákpártnak épen oly feltétlen híve, mint 1861-ben volt a felirati pártnak.

Az 1872-diki választások alkalmával a nagyszombati kerület ruházta rá képviselői feladatára ismét kilátások nyíltak: Bartal sem vonakodott a Majláth-Sennyey-féle kormányban helyet foglalni, mint a hely-tartótanács első alelnöke. Ezzel a konzervatív párttal lépett frigyre, mely benne önzetlen és kitünő erőt nyert, de Bartal előtt akkor nem a tanok elvei s nem a rendes állami élet pártjai állottak, hanem az a hazafias cél, hogy a közigazgatás megint idegen kézre ne kerüljön s a kiegyezés a nemzet és fejedelme között ismét meg ne hiúsuljon. Ez volt célja az 1865-diki országgyűlésen, hol a Majláth-Sennyey kormányt megkötötték a tervek mellett úgy szólván egyedül állott, mert a párt többi tagjai a parlamentre nyílt terére ki nem szálltak. A kiegyezés felől folyt első viták mind Bartalnak azon történeti nevezetességű nagy szónoklata körül folytak, melyben maig sem tudni, hogy a kormány nevében szól-e teljesen, vagy csak hazafias meggyőződését követve állott fel, hogy a kiegyezés meghiusulásának okát a szomszédok ránk ne vehessék. A mint a kiegyezést Deák és pártja megalkotta s nekik több sikert, mint a mennyit Bartal reményelt: ő azonnal elfogadta azt, mint alapot s az első minisztérium kinevezésé-től fogva semmi sem választotta őt el a Deákpárttól. A konzervatívokhoz nem elvei, csak taktikája vezették, s bár 1869-ben a képviselőházba be nem választott, poli-tikai összeköttetései állandóan a Deákpárt zömével voltak, s ismerősei és barátai mind megyéjében, mind az egész országban úgy ismerték, hogy ő a Deákpártnak épen oly feltétlen híve, mint 1861-ben volt a felirati pártnak.

Az 1872-diki választások alkalmával a nagyszombati kerület ruházta rá képviselői feladatára ismét kilátások nyíltak: Bartal sem vonakodott a Majláth-Sennyey-féle kormányban helyet foglalni, mint a hely-tartótanács első alelnöke. Ezzel a konzervatív párttal lépett frigyre, mely benne önzetlen és kitünő erőt nyert, de Bartal előtt akkor nem a tanok elvei s nem a rendes állami élet pártjai állottak, hanem az a hazafias cél, hogy a közigazgatás megint idegen kézre ne kerüljön s a kiegyezés a nemzet és fejedelme között ismét meg ne hiúsuljon. Ez volt célja az 1865-diki országgyűlésen, hol a Majláth-Sennyey kormányt megkötötték a tervek mellett úgy szólván egyedül állott, mert a párt többi tagjai a parlamentre nyílt terére ki nem szálltak. A kiegyezés felől folyt első viták mind Bartalnak azon történeti nevezetességű nagy szónoklata körül folytak, melyben maig sem tudni, hogy a kormány nevében szól-e teljesen, vagy csak hazafias meggyőződését követve állott fel, hogy a kiegyezés meghiusulásának okát a szomszédok ránk ne vehessék. A mint a kiegyezést Deák és pártja megalkotta s nekik több sikert, mint a mennyit Bartal reményelt: ő azonnal elfogadta azt, mint alapot s az első minisztérium kinevezésé-től fogva semmi sem választotta őt el a Deákpárttól. A konzervatívokhoz nem elvei, csak taktikája vezették, s bár 1869-ben a képviselőházba be nem választott, poli-tikai összeköttetései állandóan a Deákpárt zömével voltak, s ismerősei és barátai mind megyéjében, mind az egész országban úgy ismerték, hogy ő a Deákpártnak épen oly feltétlen híve, mint 1861-ben volt a felirati pártnak.

selői megbízását s midőn 1874. márczius havában a hosszú és kínos vajadások alatt Szlavának a koalíciót létre hozni nem sikerült, s kormányával együtt maga is visszavonult: a Bittó miniszteriumának két fő támasza gyanánt Ghyczy után Bartalt tekintették, ki a kedvezőtlen viszonyok között is kötelességének ismerte, hogy szolgálátát ne tagadja meg attól a párttól, mely meggyőződése szerint akkor egyedül állott kormányképes alapon. A többit ismerjük. Bartal kormányzati és parlamenti erejét két átmeneti állapot emésztette fel: 1864—5-ben s tíz évvel később 1874—5-ben.

Bár politikai alkotások, államférfiai nagy művek nem maradtak utána, annyit mindenki elismer róla, hogy tehetségei nagyobbak voltak politikai sikereinél, hazafisága állandóbb volt szerenséjénél s jelleme oly tiszta és önzetlen, hogy Bezerédj tanítványa és életirója nem maradt hátra a példánykép után.

A társadalom veszteségét is számba véve: Bartalban egy szellemes, derült társalgót vesztek barátai, kinek elvensége, nemes szíve, borutlan hangulata, eszmegazdagsága, finom modora és előzékenysége örökre feledhetetlenek maradnak ismerősei előtt. A klasszikus műveltségnek napról napra kevesbedő példányai között egyike volt a legkiválóbbaknak, kire a boldogult Sztankovicszky főispán méltán elmondhatta idézetét: „amor et deliciae generis humane.“

Tolnamegye bizonynyal nem az utolsó tisztességet tette neki, midőn holttestét e hó 27-kén a faddi temetőbe kísérté.

D. I.

A hazához.*

Itt állok a hegy tetején.
Hol a hazátlan szél zokog,
Innen kiáltom, oh hazám:
Itt az idő, ébredj, mozogj!

Szegény vagy. Nincsen kenyered,
Egész világnak tartozol,
Maholnap a föld sem tied,
Melyért annyi köny s vér omolt.

S te mégis költesz, vesztegatsz,
Játszod könnyelműn az urat,
Még megvan a föld sem tied,
Vigyázz, mert majd az sem marad.

Elmaradtál. A nagy világ
Sébes léptekkel tör elő,
A kik veled nem tartanak,
Azokkal nem törődik ő.

S előre menni még se tudsz...
Csak egyet lépsz kettő helyett,
Még bánod azt az egyet is,
S visszafelé fordul szemed.

És gyöngye vagy. Elleneid
Kigunyolnak szemtelenül;
Nem mebbe lehet az idő,
Hogy ők kerülnek majd felül.

S te össze nem szeded magad,
Türöd a gúny csipéseit;
Hiába rázod karodat,
Karod is lankadt... leesik.

Meddig lesz így? Hol van, hazám,
Büszkeséged, önérzeted?
A nép, mely életjelt nem ad,
Nem érdemli az életet.

Leigázzák előbb-utóbb,
Ajtót mutatnak neki majd,
Aztán mehet... szerencse, ha
Szánakozik valaki rajt!

* Főolvasatott a Kisfaludy-társaság okt. 27-ki ülésén.

Szél, mely itt jársz, s elborítod
Panaszáddal a hegytetőt,
A völgyekbe rohanj alá,
Nőj orkánna minelőbb,

Ordítsd a nép fölébe,
Mely nem ébred és nem tanul:
Mily rettenetes átok az,
Bolyongani hazátlanul!

Dalmady Győző.

Az ördögmeccsár.

(Folytatás.)

Bárdos József lehorgaszott fejjel hagyta oda a székét, a hol ez a beszélgetés történt s egy sóhajással dobta a cséplőt a szögletbe, mikor a házba belépett.

— Hát kendet mi lelte? — kérde Mihók anyó, ki ájtott volt a szomszédból, hogy egy kis paraszat vigyen át a konyhára. Mihók anyó szegény özvegy asszony volt, a ki egy szellérkúnyhóban lakott. De az a kúnyhó mindig tiszta volt, ő rajta pedig gondosan összevarrogatva az ócska ruha, hogy meg ne lássék rajta a szakadás. Meglátszott az istenadtnak, hogy szegény, mint a templom egere; de meglátszott az is, hogy dolgos és becsületes s hogy nem ő az oka, hogy nyomor a lakótársa.

— Mi lelt, Mihók anyó? válaszolt József s megfogta az öreg asszony száraz kezét, — lát az, hogy házassodom.

— No az már aztán okos beszéd, csak hogy nem kéne ám azt oly szomoruan mondani. Az isten áldja meg, hogy már egyszer mégis rá adta a fejét.

— Nem én adtam rá, néném asszony: az öregek. De hát mit tegyek? Belátom, hogy nekik van igazuk.

— Igazuk bizony, édes öcsém, jobb ma mint holnap.

— Higyje el néném asszony, a holnap is elég közel van. Holnap indulok Kendresre s megkérem a Varga uram lányát.

— Hisz az nagyon derék dolog. No nézze meg az ember. Isten vezérelje kendet és adjon áldást erre az utjára. Higyje el, szívemből kívánom.

— Tudom, néném asszony. Kigyelmed mindig jóakaró volt, a mióta csak az eszemet tudom. Bárcsak meghálálhatnám valamikor.

— No majd rá érünk arra még. Most hát csak készüljön kend, aztán röpitse haza azt a menyecskét.

Az öreg asszony kitépegette a pitvarajtón s ott találkozott az öreg Seres Andrásal.

— Ne menjen még el szomszédasszony — szólítja az meg jó kedvvel — hallja meg legalább, micsoda öröm szállott a házunkra. Józsi fiannak megjött az esze valahára: megházasítjuk.

— Épen most panasolja szegény.

— Bizony igaz van szomszédasszony, panaszosan indul erre az utra. No de majd megtér az esze. Hát kigyelmednél hány hét a világ? Hallom, a Juliskát szolgálta küldi.

A szegény öreg asszony úgy összeresztet erre a szóra, hogy mind kiszórta a lábából a paraszat. Megtelt a szeme könnyel s úgy indult el az üres lábassal.

— No no no, szomszédasszony, ne hagyjon hát itt a faképnél, hiszen nem akartam én megbántani. Hát talán nem igaz?

— Bár csak ne volna igaz — felelt az öreg asszony, szeméhez emelve köpöttas kötőjét. — Igaz, szomóru igaz. De nincs

más választás. Nagyon szegények vagyunk. Én már nagyon öreg vagyok, ő meg még nagyon fiatal. Ha szolgálatba megy, mondok, legalább nem lesz terhére. A bükkösi árendás a multkor erre járt s meglátta szegényt, mikor az ér mellett a libát őrizte. Megszánta, hogy egy ily nagy leányt őt libát őriz s azt mondta neki, hogy felfogadja szolgálatba husz forintért. A leány hallani se akart róla. De hát jön a tél. Betevő falat alig van a házunkban. Én meg talán nagyon is szomorú voltam s többször emlegettem, mint kellett volna, hogy miből élünk? Erre aztán elkezdett sírni s azt mondta, hogy szolgálatba megy. Akkor aztán én is sírtam. De hát utóljára belátuk, hogy a mink van, abból egynek is mesterség megélni, nem hogy kettőnek. Hát elég nagy már, tegyen úgy, mint a többi, keresse meg a kenyerét.

— Igaza van, szomszédasszony. A szolgálat nem szegény. Aztán magán is segít, kigyelmeden is. Jó szíve van, dolgos, becsületes, — mindenütt jó dolga lesz. Mit is csinálna idehaza? Menjen most, lásson világot. Ha ott jól viseli magát, majd mi veszünk szolgálatba. Az Erzi szegődése tavaszra úgy is kitelik. De mit is mondott kigyelmed? A bükkösi puszta késül? Hiszen az Kenderes mellett van. Józsi elvihetné odáig.

— Nem mertem volna kérni, szomszéduram, — válaszolt az öreg asszony örömmel; — de nagyon megköszöném, ha kísérője akadna szegénynek. Ha Józsi akarná —

— Már hogy ne akarnám, — vágott közbe az épen kilépő József — kész szívvel. Hova is indulna szegény gyerek olyan rengeteg utnak egymagában!

— No hát akkor meg is mondom neki, — mondá az öreg asszony s futott át az üres lábassal, a mennyire tőle telhetett.

Jó esontos kancza volt a szürke. Észre se látszott venni, hogy kettős terhet hordoz. Pedig Bárdos József maga is derék szál legény volt, a ki bizony számot tett a nyeregben. No, Mihók Juliska, ámbátor valami vézna teremtsnek nem volt mondható, nem igen nyomott a latban sokat, levén még alig valamivel több tizenöt évesnél. A szegény teremts József be fogódzott, úgy ült mögötte s e miatt könyeit se törülhette le, melyek csendesen patakzottak két piros orcáján.

Szótlanul haladtak az uton. Végre József mégis csak megkönyörült a síró teremtsen s megtörte a csendet.

— A biz a! most jut eszembe: a Petikétől el se bucsuztam. Tegnap rá akart venni, hogy vigyem magammal. Semmi se lesz belőle, mondok. Erre aztán el kezdett sírni s sirt reggelig még álmában is. Ma aztán újra elől kezdte. Mikor aztán látta, hogy nem boldogul, kapta magát s úgy elszaladt, hogy már nem bírtam visszavárni a kópét.

— De én láttam — mondá Juliska visszafojtva könyeit. — A cserjésben találkoztam vele. Málnát ebédelt, meg édes gyökeret. Én aztán oda'ntam neki a darab kenyereket, a mit ő szép illedelmesen meg is köszönt s biztatott, hogy majd kalácsot ad érte, ha hazajövök. Kedves kis fiu.

— Kicsibe is mult, hogy el nem hoztam.

— Ugyan mért nem is hozta el kend!

— Hja hugám, a hova én megyek, nem szívesen látott portéka a gyerek.

Apámuram legalább azt tartja. Én pedig, megvallom, szerettem volna látni, hogy fogadják. De hát azt mondják, hogy nem jó mindjárt az első ajtonyításra a terhes kötelességek bemutatásával elő állni. De mit beszélnek erről? értesz is te ahhoz!

— No Józsi bácsi, annyit biz én csak tudok, hogy miben sántikál. Hanem az anyám megtiltotta, hogy elmondjam másnak. Nyugodt is lehet kend felőle.

— Hiszen nem is bizonyos. Hátha nem kellek neki. Három gyerek van a háznál. Nagy sor ez hugám az olyan asszony szemében, ki nem az anyjuk.

— Az igaz, de a kend gyerekei kedvesek, illedelmesekek, azokat nem nagy erőlködésbe kerül megszeretni. Aztán van olyan asszony, a ki a gyerekeket nem szereti?

— Akad.

— Hát kend nem ismeri a jövődöbelijét?

— Anyit se, mint te.

— Sok jót hallottam róla beszélni.

— Igen ám, az apám uramtól. De hát ő se ismeri.

— Nem baj az, Józsi bácsi. Azért adott az Isten szemet, hogy nézze meg kend, kit vesz el.

Az szürke epillanában elkezdte hegyezni a füleit. Egy utszéli bokornál aztán félre ugrott, mintha megijedt volna. József szemügyre vette a bokrot.

— Valami bitang bárány lehet.

— Álljon meg kend, hogy volna az bárány. Hisz az egy alvó gyerek. A biz a — Petike.

— No ez aztán a szép dolog. — József leszállt a lóról s bosszusan emelte fel a fiut, a ki nagy álmosan kitörülte szemeit, de a mint megpillantá apját, hirtelen átkulesolta nyakát s mondá: Apám, úgy-e elvisz kend? — Hát te haszontalan, hogy kerültél ide? — kérde József félig nevetve, félig szigoron.

— Hát apámra vártam.

— No szépen vártál. Ha Juliska fel nem ismer, itt maradsz s éjszaka megesz a farkas. No most menj szépen haza.

A fiu szája pityergőre csucorodott, nagy szemei tele lettek könnyel. S a mint aztán elkezdtek neki magyarulni, hogy mit mond otthon a nagymama, ha nem tér haza, miután nem mondta meg, hová megy? Hogy erdőn fognak keresztül utazni s ott sok a farkas, a melyik a kis gyermekeket szereti; hogy a szürke el se bírja már a harmadikat a hátán, mind nem ért az semmit, a mécses egyszer eltörtött s a fiu sirt keservesen.

De az atya kérlelhetlen maradt. Azaz csak föltette magában, hogy az marad. Juliskának azonban úgy megésett a szíve a gyermekek, hogy egész elfelejtette a maga bánatát.

— Ugyan ne bánják kend olyan keményen azzal a fiuval. Hisz csak az imént mondta kend, hogy kis hiba volt, hogy el nem hozta. Majd csak találkozik valakivel, a ki megviszi a faluba, hogy hová lett. Aztán meg, ha gondolja kend, hogy ott, a hova viszi, nem látják el a mint kellene, majd átjövök én a majorból hozzá, felöltötetem, megmosdatom, megfésülöm s egész nap elmulatok veled.

— Már hogy tennéd azt, nagyon unalmas lenne az neked, jó leány.

— Dehogyan lesz unalmas. Sőt azt hiszem, a kicsike lesz az én vigasztalóm az első

szomorú nap, a melyet idegenek közt kell töltötenem.

József szinte örült neki, hogy rábeszéli valaki olyan dologra, a mit maga se szívből ellenez, s mosolyogva nézte, hogy száll a lány le a lóról, hogy kapja fel a gyermeket karjára s hogy csavarja vékony kendőjébe, gondosan, vigyázva, hogy meg ne fázzék.

— No most csókold meg az édes apádat,

Egy jó óra telt bele, míg felszedelőzködtek. Pedig sietniük kellett volna, mert egy óra múlva, ha a hold fölkel, már jó híves van ilyen időtájt. Aztán Józsefnek azt is tekinteni kellett, hogy nem szoríthatja a szürkét igen nagyon, mert leány és gyermek van a hátán. Így hát bizony be is alkonyodott, mikor a hosszabb országútról letérve a rövidebb csapást megakasztó erdőszélhez értek. (Folyt. követték.)

A kolozsvári temetőben.

A kegyelet, melylyel elhunyt kedveseink emléke iránt viseltetünk, egyik legszebb tulajdonsága az emberi természetnek, s egy község, város, vagy ország népének műveltségi fokozatát s erkölcsi világnézetét megközelítőleg lehet meghatározni, ha annak temetőjébe pillantunk. A legszegényebb ember is igyekszik halottja

kolozsvári temetkezési hely is, mely a város közvetlen szomszédságában, délre, egy lassan emelkedő, elég nagy területű dombos oldalon fekszik; teteje felé kissé gyorsabban emelkedik s innen szép kilátás van a városra, a Szamos völgyére s a szemben fekvő szőlőhegyekre. A temetőt szabályosan metszett s jó karban tartott utak szelik át, s ezeket szebbnél szebb virágokkal és csinos kövekkel díszlő sírok szegélyezik, melyekre már sokhelyt lombos fák vetik árnyaikat.

De igen szép monumentális emlékeket is lehet látni különösen a felső részben. Itt csaknem a legfelső ponton áll a gr. Mikó Imre goth stílusú családi sírboltja, mely 1865-ben épült, s benne az érdemekben díszlő hazafinak korán elhalt jó neje, született gróf Rédei Mária s nagyreményű egyetlen fia Adám, és drága emlékü egyik leánya Mária, gr. Teleki Károlyné, aluszszák örök álmaikat. Alább egy román stílusú sírbolt, mely csak pár évvel ezelőtt épült, a gróf Bethlen Domokos, az utolsó iktári, családi

„Amerikai utazás“ írójának, s az eszményi szabadság lelkes hívének sírja; nem messze a Debreczeni Mártoné, ki a „Kiovi csatát“ írta; Szentiványi Mihályé, a lelkes költő és publicistáé, ki az újabb időben legelső megpendítője volt az „Unió“ eszméjének; Fejér Mártoné, az unitáriusok e tekintélyes férjéé, ki többször volt Aranyoszek országgyűlési követe, Ujfalvy Sándoré, a híres erdélyi medvevadászé, Barra Miklóse és Szabó Józsefé, a köztisztviselői állott orvosoké — és még jeltelen áll, de sokat foglal magában ez új sír: Kriza János nyugszik ott, a népköltő és unitárius püspök stb. stb.

Valóban akár merre tekintetem, mindehnyütt nemcsak egy városi, hanem országos hírű egyének emlékeit pillantottam meg, s e temető már is egy kis erdélyi pantheonra nevedett.

Jól emlékszem, 1846-ban jártam először e temetőben, s akkor néhány szép emlékszóbot kivéve, sivatag, kopár agyaghalom volt, csaknem minden rend, díszítés, gondozás nélkül

politika nem elegendő egy ország és egy nemzet fölvirágoztatására, sőt az igazságügyi és a közoktatási állapotok javítása is hagy még kívánni való eszközöket, ha a népek versenyében magunkat kitéphetni engedni nem akarjuk. A pénzügyi és kereskedelmi, vagy még szélesebben: a nemzetgazdasági politika olyan fontos s oly általános érdekű, hogy mellette nem ritkán minden más kérdés mellékessé válik. Mit együnk, mit igyunk, mivel ruhazkodjunk? honnét vegyük háztartási, községi, törvényhatósági, állami kiadásaink fedezetét? hogyan emeljük a közjólétet? miáltal szerezhethetünk terményeinknek minél jobb piacokat, a nélkül hogy iparunkat csirájában agyon fojtanák kereskedelmi összeköttetések? Hogyan lehetne hazai iparunknak lendületet adni, de úgy, hogy földmívelésünk is tökéletesedjék? Mindezek és még sok más kérdés már egészen a körmünkre égtek s a közjogi politika meddő vitatását a törvényhozó testületben is lezorították a napirendről.

Ez a legalkalmasabb helyzet arra, hogy Magyarországon mindenki meggyőződjék arról, hogy a nagy politika férfiai és a nagy földbirtokosokon kívül mások is vannak, a kik a nemzet

figyelmét megérdemlik, s a munka emberei, ugyyszólván a napszámosok is a közélet férfiai vá emelkednek, ha szorgalmok és törekvésök a társadalom javára is értékesül.

BAKAY NÁNDOR.

s a közjólét emelkedésére szolgál. Irodalmi és egyleti működés, melynek az ipar és kereskedelem terén lendítő hatását látjuk; iparvállalatok megindítása, melyek idegen tőke igénybevétele nélkül sok embernek nyújtanak életmódot, s míg itthon a közszükségnek szolgálnak, addig külföldről is pénzt hoznak be az országba, s azzal a hazai forgalmat gyarapítják; egyleti működés, agitáció, mely az ily életbevágó érdekek iránt ébren tartja a közfigyelmet, neveli a buzgalmat, egyesíti az erőket: mindezek nyilvános elismerésre méltó érdemek, melyek a valódi demokratikus, mert születési különbség nélkül elérhető munkakörben szereznek a küzdőnek jutalmat a polgári életben. A tudomány, a kereskedelem és az ipar pályája egyaránt összehozhatja itt az embereket, s a szellemi és anyagi munka a közös célra egyaránt összehozhat.

Csak helyeselhetjük, hogy az „Iparos naptár“nak a Franklin-társulat kiadásában megjelent első évi folyamában a szerkesztő, Gelléri Mór több ily hasznos

pályájú hazánkfianak arcképét és életrajzát ismerteti meg a magyar közönséggel, melyek közül dr. Mudrony Somának, az országos iparegyesület igazgatójának arcképét

A KOLOSVÁRI TEMETŐBŐL.

Gr. Mikó Imre családi sírboltja.

Gr. Kendeffy Adám síremléke.

Gr. Bethlen Domokos sírboltja.

sírját legalább egy fejfával megjelölni, mások egy-egy élő fát, egy-két virágot is ültetnek a sírboltba, míg a gazdagabbak, miveltebbek szép sírköveket, rácsoszáttal kerített virággyakat, vagy végre pompás emlékköveket tesznek a sírok ormára. De még ez mind nem elegendő, hogy valaki egyszer életében eleget tegyen a halott emlékének és saját fájdalomnak: kell, hogy a temetőn a folytonos gondozás, ápolás, rend, tisztaság és izlés uralkodjék, ekkor felelnek meg rendeltetésüknek s a keresztyén műveltség kívánalmainak.

Minden korban s minden népnél fordítottak több-kevesebb gondot a temetők fenntartására, a holtak emlékeinek őrzésére, mert mindenütt a halál után még egy más élet folytatását sejtették, gyanították, hitték; és csodálatos, hogy korunkban, midőn az emberek egyrésze a teljes megsemmisülés tanát oly hangosan hirdeti — a másrészt épen most fordít legtöbb gondot a temetkezési helyek fenntartására, gondozására, sőt díszítésére.

Ily gondosan, díszesen fenntartott temető a

sírboltja; itt, szép bizonyossággal az erdélyi hagyományos vallási türelemnek, katolikus, református és unitárius halottak hamvai pihennek egymás mellett; halottjai közül főlemlítjük az élete végén katolizált gr. Bethlen Domokost, gr. Bánffy Miklósnét, s e csöndes hajlék legifjabb szép lakóját, gr. Bánffy Györgynét szül. b. Bánffy Irmát. Középen áll négy oroszlanynyal a gróf Kendeffy Adám meglepően szép, impozáns síremléke. A becsület, a férfiaság, lovagiasság és fennkölt hazafiság e szeretve tisztelt példányképe 1834-ben halt meg hamvazó szerdára virradólag. Mondják, hogy a farsang utolsó báljából, akkor virágzó leányát gróf Kendeffy Rozáliát (most özv. Wesselényi Farkasné), a hintó későn érkezvén, saját ölében vitte haza egy kendőbe burkolva, s kis leányát, az akkor két éves Katinkát aludva találván, megcsókolgatta és szobáiba vonult, hol egy pár óra múlva szélhűtés érte, s vele annyi szép erény és a gróf Kendeffy család fága kihalt.

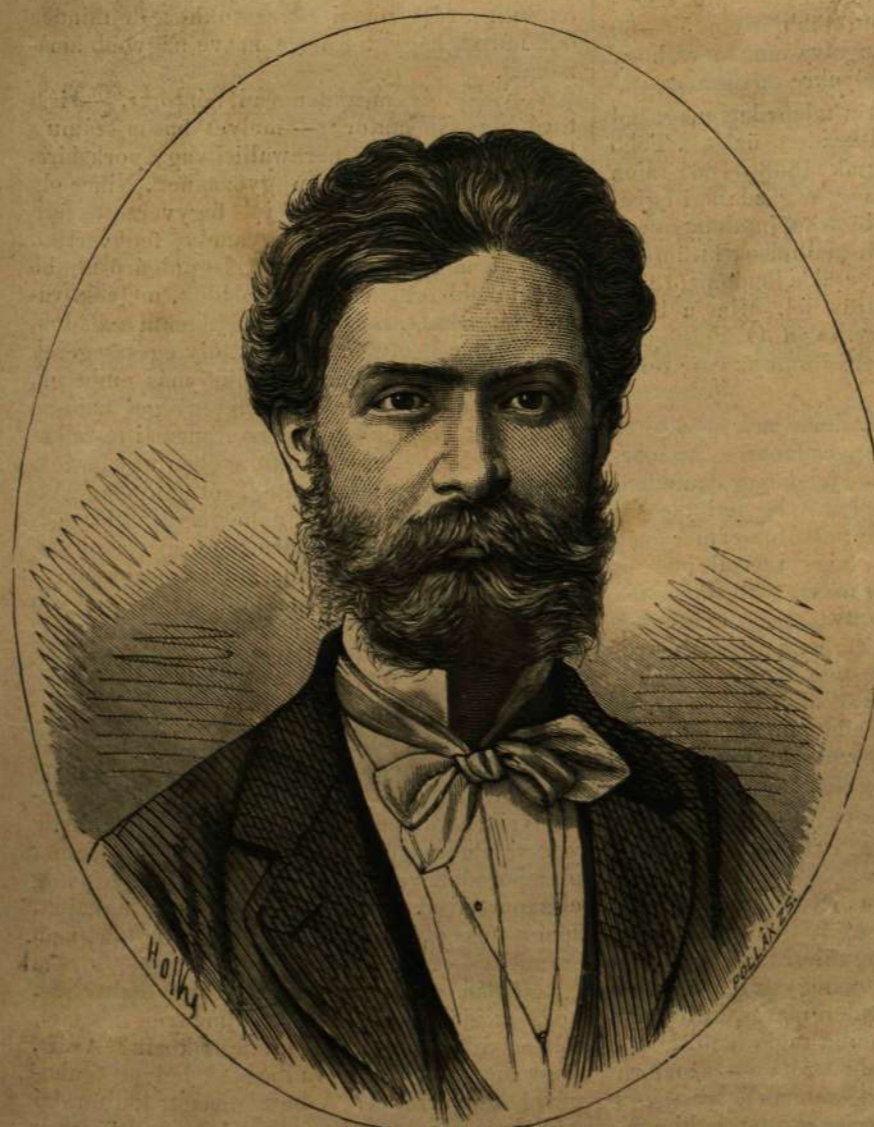
Gr. Kendeffy sírjához közel áll egykori barátja, Bölöni Farkas Sándornak, a híres

csak az alján volt egy kis nyoma az élők részvétének: most e temető valóban szép hely, mondhatni egy díszes kert.

Az 50-es években vette a temető ügyét kezébe a művelt izlésű Schütz János, Kolozsvár és tipikus, antik alakja, s fáradhatatlan buzgalommal látott hozzá a rendezéshez, úgy hogy az ma egyike a hazában a legszebbeknek s rendezett utával, árnyas fűvel, az emlékedett pontokról nyíló szép kilátásaival emlékeztet a világ legszebb temetőjére, a párisi Père-la-Chaise-re. A főtartás s folyton tartó rendezés költségeit fedezi a temető jövedelme, melyet helyesebben s kegyeltesebben föl sem lehetne használni. D. Farkas.

Hazai iparügy és iparosaink.

Magyarország sok mindenféle tapasztalatai között, melyeket a maga kárán szerzett, arról is kénytelen volt meggyőződni, hogy a közjogi és közigazgatási

Dr. MUDRONY SOMA.

STREITMAN JÓZSEF.

és életrajzát közöljük, mellé csatolván a hazai ipar két jeles férfiát, Bakay Nándort és Streitman Józsefet, mindannyit az említett évkönyv adatai és közleményei nyomán.

Mudrony Soma született Kézsmárkon, Szepesmegyében, 1842. február havában. Atyja egyike volt a vidék legértelmesebb okoszerű gazdáinak. A forradalom után a család Zemplénmegyében, Geszthelyen telepedvén meg, a fiu itt kezdte tanulmányait, melyeket Miskolcon és Kézsmárkon folytatva, a gymnásium két utolsó évét Pesten végezte, valamint a jogi tudományokat is a fővárosban hallgatván, 1865-ben hagyta el az egyetemet s csakhamar letette a jogtudori szigorlatokat. Joggyakorlati foglalkozása mellett kiváló előszeretettel üzte nemzetgazdasági tanulmányait s később egymás után több lapnál („Magyar Ujság”, „Hazánk”, „Hon”) vezette a nemzetgazdasági rovatot szakavatott pontossággal. Ugyanakkor részt vett a fővárosi munkások mozgalmaiban is, s a „Budapesti munkásképző egyeslet”-nek elnöke lett s egyik dolgozó társa volt a „Haladás” című iparos lapnak is.

Már 1868-ban megválasztott az országos iparegyesület titkárnak, s itt az „Anyagi érdekeink” című szaklap szerkesztésével bízott meg, melyet, mint az egyesület közlönyét maig is szerkeszt. Buzgalma és sokoldalú tevékenysége elismerésre talált, mert midőn 1872-ben az iparegyesület igazgatósága megüresedett: az igazgatói teendők vitelével, mint vezérítők, ő bízott meg, s két év múlva egyhangulag választották az egyesület igazgatójává.

Irodalmi munkásságát is folyvást méltányolta az egyet, s azt értékesíteni is igyekezett az ipar terén. 1871-ben; midőn az országos iparegyesület előtt szónyegre került az ipariskolák ügye s elhatározottat, hogy ipariskolai tankönyveket kell készíttetni: Mudrony Somára bízta, hogy írjon egy „Népszerű nemzetgazdaságtan”-t, legutóbb pedig az egyesület összes szakosztályainak megbízásából írta a „Vámügy és Magyarország közgazdaságának újjászervezése” című művét, melyben az önálló vámtérlet mellett száll síkra.

Mudrony Soma azon kevesek közé tartozik, kik hivatásukat a hazai ipar felvirágzásának szentelték s e feladatában kifejtett tevékenységét az egész hazai mívelt iparos osztály elismerését és rokonszenvét megszerezte. Részt vett az országos iparos szövetség alakításában, az 1872-ben tartott iparos kongresszusnak jegyzője és előadója volt; igazgató tanácsosa a „Központi ipartársulati hitelintézet”-nek s erősen közreműködött a „Központi házi iparegyesület” létesítése körül is.

A jelen évben a gőlniczányai kerület országgyűlési képviselőjévé választván, tehetségét és tapasztalatait, tanulmányait és tevékenységét a törvényhozás körében is alkalmazni a hazai ipar javára értékesíteni.

Bakay Nándor, szegedi költőgyáros, 1833-ban, Ujszegeden született. Atyja, gyatyja, dédapja mind költőgyártók voltak, s Bakay Nándort is az üzletben alkalmazta szigorú atyja, ezért iskoláit, bár kitünően tanult, csak szaggatottan folytathatta. 1848-ban a tizenhárom éves ifju, nemzetőr apjával együtt vett részt a szabadságharcban, s a forradalom után tovább tanult apja üzletében.

Tizenhét éves korában, mint segéd, utra kelt és néhány évig terjedelmesebb tapasztalási utazásokat tett. Negy év múlva apja üzletében munkavezető lett, s a farszató anyagi munka mellett ritka türelemmel folytatta szellemi önképzését, s a nemesebb törekvésű ifjak egész körét gyűjtötte maga mellé, hogy őrös idejüket hasznos tanulmányokra és szellemi szórakozásra fordítsák.

Már az ötvenes években megkezdte a lapokban, mint levelező, Szeged és a hazai ipar érdekeit képviselni s 1858-ban tevékenyen részt vett az első szegedi helyi lap megalapításában. A politikai mozgalmakban is élénk részt vett, de fő érdeme az ipar terén s az ipartügyi mozgalmakban van.

1863-ban megnősült s átvette apjának régibb szabású, de jó hiteli üzletét, melyet irodalmi tanulmányai és tapasztalatai alapján vas-szorgalommal egészen átalakított. Gyárát egészen oda emelte, hogy az az idő szerint a

szakadatlanul elfoglalt hazai ipartelepek egyike lett s kivételre is gyárt. Gépheveder-szövegeteit a svájci gyárak keresik. S e gyártó tőke nélkül indította meg s fokenként fejlesztve már 50—60 munkásnak ad foglalkozást.

E mellett a hazai ipar ügyét másként is szolgálta. 1866-ban egy terjedelmes röpiratot írt az iparosok sorsának javítására, nemkülönbön egy új ipartörvényjavaslatot dolgozott ki az akkori szegedi iparos-bizottságban. 1869-ben több polgártársai kérésére egy nemzetgazdasági irányú lapot szerkesztett „Tiszavidéki Ujság”-cím alatt.

A hazai kiállításoknál több helyen részt mint rendező, részt mint kiállító többféle kitüntetésben részesült. Az 1873-dik évi bécsi kiállítás alkalmával tagja volt az országos kiállítási bizottságnak, elnöke a Szegeden alakult vidéki bizottságnak; majd ismét tagja lett a nemzetközi bíráló bizottságnak, melyekben iparos társai ügyének nagy buzgalommal és odaadással szolgált.

Kiváló szerepet játszott az 1872. évi orsz. iparos-nagygyűlésen s annak alapszabályait segített megalkotni.

Az 1875. évi szegedi közgazdasági tanácskozományokat ő kezdeményezte, az előmunkálatokat rendkívüli szorgalommal szerkesztette és a nagygyűléseken mint előadó szerepelt. Az 1876. évi orsz. ipar- és terménykiállítás végrehajtó bizottságának elnökül megválasztott és ez idő szerint ebben a minőségben a kiállítás ügyének szenteli munkálkodását.

Megemlítendő, hogy a „szegedi iparosok köré”-nek is elnökül választott és a legutóbbi országgyűlési képviselő-választásán Szeged egyik kerületében jelölt gyanánt is fellépett, de pártja kisebbségben maradt.

Ki kell még emelnünk, hogy e munkás férfi fáradaiban derék neje is osztozik, a ki kitünő ügyességgel és tapintattal üzlet-dolgainak felét viseli, s a magyar „feleség” szónak tökéletesen megfelel s mintaképül szolgálhat a valódi magyar iparos nőnek.

Bakay, a családi hagyományos szokás szerint, egyetlen fiát üzletének folytatására neveli. Streitman József született 1829. márczius 24-dikén, Nagy-Károlyban, Szathmármegyében. Főelemi iskolát végezvén, atyjánál köteles mesterseget tanult s 16 éves korában vándoruttra kelve a hazában és a külföldön több mint negyven műhelyben dolgozott, több ízben 50—60 sőt 100 mérőföldet is gyalogolva munkáért, hogy tapasztalatot nyújtó műhelyekre találjon.

1852-ben Gyöngyösön telepedett meg, hol kölcsön vett műszerekkel kezdte üzletét. Több ideig ismeretlen volt s csak 1858—1861 tájon tünt fel, midőn a hevesmezei gazdasági egyesület kiállításán első rendű aranyjuttalmat nyert. Ezt több hazai és külföldi kiállítások kitüntetései követték, melyek közül csak a londoni (1871) és a bécsi (1873) említjük fel. Mint a bécsi kiállítás országos bizottsági tagja, ő Felsőszőlő királytól is nyert elismerő iratot az ipar terén szerzett érdemeiért.

Hazai iparosaink bizalmát már 1869-ben megnyerte, midőn „Az iparállapot és az ipartörvény” című röpirata megjelent s érte mindenfelől bizalmi nyilatkozatokat s egyleti tagsági díszokleveleket nyert. Streitman József már évek óta aggodalommal látta, hogy a hazai ipar és iparosaink hanyatlának s azért, több sikertelen kísérlet által el nem riadva, addig működött, míg 1872. február 25. és 26. napjaira egy országos nagy iparos értekezletet sikerült kieszközölnie. E gyűlés alkalmával az országos iparos szövetség létesítése kimondatván, elnökül egyhangulag Streitman választottat. Ugyanakkor, midőn az iparos szövetség közlönye megindult, megszüntette lapját, melynek czime „A kézműiparosok országos értesítője” volt, hogy az erők szét ne forgácsoltassanak.

Streitman általában az erők egyesítésének barátja s ezért nem volt a feltétlen szabad ipar mellett, hanem az országgyűlési képviselőkhöz intézett levelében kifejtette, hogy az ipartörvény mondja ki, miszerint minden iparos, ki üzletet folytat, valamely ipartársulat tagja lenni tartozik. Nézetek elhangzott, de azóta — szomorú tapasztalatok után, elismerték annak helyességét, s ma már az országos iparegyesület is kimondta a kényszerűsülést, s ezt a Bakay indítványára Szegeden megtartott (1875. május 9.)

országos nemzetgazdasági tanácskozomány is elfogadta.

A „Központi ipartársulati hitelintézet”-alakítása körül buzgó részt vett, s 1869-ben a budapesti ipar- és kereskedelmi kamara tagjává választottat. A múlt évben „Az ipar érdekei”-című művet adott ki, melyben az ipar érdekében írt dolgozatai vannak egybegyűjtve.

Munkálkodása, Bakay s néhány elhunyt társáé mellett, oly kiváló elismerést biztosítanak részére az ipartüggyel ismerősök előtt, hogy arczképét és életrajzát bizonyára érdekel fogadják iparos honfitársaink s mind azok, kiknek a hazai ipar felvirágzása szívükön fekszik.

Az emberi nem állítólagos elsatnyulása.

Napjainkban sokan szeretik elmegetni a „régii jó időköt” s vitájkát szörnyen, hogy a régi korban mennyivel különbek voltak az emberek ugy erkölcsiség, mint testi erő tekintetében. Ősapánk szerintök valóságos Herkulések és termetre nézve is óriások valának elpuhult korunk korosszülötthez képest. A londoni „Spectator” című lap kegyetlenül megleckézeti a mostani nemzedék e tulheves ócsárlóit. Szerinte éppen semmiféle bizonyíték sem szól a mellett, hogy a régiek akár nagyobb termetűek, akár erőteljesebbek, gyorsabbak, ügyesebbek avagy kitartóbbak lettek volna, mint a mostani kor emberei, föltéve, hogy ugyanazon természeti körülmények közt ugyanazon égöv alatt és ugyanazon tápláló eledellekkel élnek, mint am azok éltek. A mi a termet nagyságát illeti, erre nézve fölhozza például az egyiptomi mumiákat, melyek mikor éltek, hatalmas és harczias hőditök valának, de azért a mostani egyiptomiak egy hüvelyknyivel sem kisebbek, mint ők voltak, sőt az angolok még jóval nagyobbak is. A régi kardokat mostani emberek azért nem használhatnák, mert markolataik nagyon kicsinyek. A régi rómaiak mily tömördek pénz költöttek gladiátorok nevelésére s mégis több mint valószínű, hogy ama hős viadorok egy percig sem állták volna meg a sarat mostani atletáink és erőművészeink előtt. Sem esontvá, sem szobor, sem kép nem bizonyít a mellett, hogy az ember valamikor nagyobb termetű lett volna, mint jelenleg. A mai zsidók éppen oly nagy termetűek, mint Egyiptomban élt őseik, sőt talán még nagyobbak. Romagna népe most is teljesen hasonló a régi római harczosokhoz, de minden oda mutat, hogy termetre nézve nagyobb amazoknál.

Nincs oly meztelen vad néptörzs, — írja tovább a „Spectator” — melyet hason számra s hasonlóan meztelen cornwallisi vagy yorkshirei emberek biztosan le nem győznének. Nincs oly emberfaj, melyből ezer jól fegyverzett férfi ugyanannyi számú és ugyanoly fegyverzetű európaikat meg tudna verni. A legpolgárosultabb s leginkább elfinomodott családok, melyek valaha léteztek, t. i. az európai fejedelmi családok, testileg ma is oly erőteljesek, oly egészségesek és oly hatalmasok, mint bármily más emberek, a kiknek a tulságos elkenyezetettséget bajosan vethetők szemökre; Thiers franciaí testalkat és természeti minőség tekintetében ugyanazok, a mik Caesar gallusai voltak, sőt annyiban élet-erősebbek, a mennyiben a megjavult életmódból természetszerűleg származott életrevalóság inkább kifejlődhetett nálok, mint amazoknál.

Még arra sincsen példa, hogy a gyöngébb emberfajok ma gyöngébbeknek látszanának, mint a milyenek mindjárt első megjelenésök idején voltak. Például a hinduk ma is éppen olyanok, mint ezeltől 1200 évvel, mikor a mulvebb nyugoti népek ismerni kezdték őket, s a khinaikat éppen olyanoknak tüntetik fel jóval Krisztus születése előtt készült porcellán-festményein, a milyeknek ma ismerjük őket. Alig volt valaha népfaj, mely annyira és oly hamar elszaporodott volna, mint az angol-szász, pedig elszaporodását sem valami kedvező éghajlat, sem a tulságos táplálék — a legújabb kort nem számítva — elő nem mozdította.

Talán azért satnyulna el az emberiség, hogy ez idő szerint jobb körülmények közt él, jobban ruházkodik, jobban táplálkozik? Azért, hogy ma gyökerek és vadbogók helyett gabonával, kenyérral él? A beszámázott kaliforniai ember csupán azért, hogy tisztességes öltözetben jár, hitványabb lenne a testben, lélekben állatias bányász-indiánál? A ruhaviselés, ha terhes és

alkalmatlan — mit azonban az indiai hadsereg orvosai saját tapasztalataik nyomán határozottan kétségekbe vontak, mert mindnyájan egyhangulag oda nyilatkoztak, hogy a nadrágot nem viselő katonák közül sokkal számosabban szenvednek vérredaganatokban, mint azok közül, kik rendszeren vannak öltözve — de mégis föltéve, hogy a ruhaviselés terhes és alkalmatlan, akkor is még inkább gyakorolja és erősíti az illetőt, nem hogy elpuhítaná. Megszokjuk a teherviselést s az is csak testünk edzésére szolgál. Vagy tán azért satnyulnánk el, hogy házakban, fedél alatt lakunk? Hasonlitaik össze a Van-Diemen-szigetén lakó angol hivatalnokokat és katonákat az ottani benszülött, de szabad ég alatt élő tasmánokkal és az összehasonlítás mindenestre az előbbieket előnyére fog kiütni. A polgárosultság mai állapota nem akadályozná meg Webb kapitányt abban, hogy akár gyaloglásban, akár uszában, akár birkozásban túl ne tegyen akármelyik germánban azok közül, kikről Tacitus oly hatalmas képet hagyott az utókorak; sőt éppen a mai kor műveltsége s az ettől feltételezett életmól teszi képessé Webb kapitányt arra, hogy 70 évig éljen, a helyett, hogy 45 éves korában meghalna, mint a hogy megtörtént volna vele 2000 év előtt, mikor legfeljebb arenai mutatványok számára nevelt rabszolgá lett volna.

Hogy egyes népfajok ugynevezett physikamoralis tulajdonaik tekintetében itt-ott elfajultak, kétségtelen, legalább mi nem akarjuk kétségbe vonni — folytatja tovább a „Spectator”-írja — bár nem hiszünk, hogy egy mai korbeli görög harczolás alább állana bátorság dolgában Spárta fiaival, vagy pedig azok a hinduk, kik Bhurtporet védelmezték, gyarlóbbak lettek volna Porus király indusainál; de arra nézve, hogy a táplálkozás vagy égjál megváltoztatása nélkül teljes physikai elfajulás állt volna elő valahol, nincs elfogadható példa. E tévhiedelem csupán elégtelenség szüleménye s inkább olyanoknál található, kik a tényeket ama ködön keresztül, melybe az idő burkolja be azokat, nem képesek tisztán megkülönböztetni, annál kevésbbé világosan látni. Hogy az emberi nem a legkedvezőbb természeti körülmények vagy viszonyok közt is csak keveset halad elő természet-adta tehetségeinek továbbfejlesztésében, bizonyos, de azért bátran merjük állítani, hogy észrevehető haladás mégis történt e téren. Kérdjük, hogy vajjon egy görög uszó képes lett volna-e átúszni a Caesarnát Dovertól Calaisig, s még inkább kérdjük, hogy vajjon a hajdankorban volt-e csak egyetlen olyan ló is, mely az epsoni gypen a mai korbeliekkel a versenyt kiállotta volna? Miért lennének a polgárosultabb és műveltség eme korszakában elkorcsosultabbak és elsatnyultabbak az emberek, mint a lovak? ... S. L.

Jégbarlangok.

A Bostonban (Észak-Amerika) megjelenő „Journal of Chemistry” („Vegyteni közlöny”) egyik közelebbi számában a természetes jégvermekről, azaz jégbarlangokról, érdekes közlemény jelent meg, a melyben a szelicezi jégbarlangról (az angol szöveg tévesen Szelicztét említi) a következő leírást olvassuk: A barlang bejárata, mely észak felé nyílik, 108 láb magas és 48 láb széles és így elég bő arra, hogy a külső levegőt nagy mennyiségben fogadhassa be magába, mely itt különben is heves légáramlatot képez. A földalatti menetek a barlangban dél felé oly nagy távolságra terjednek, hogy azoknak végéig meg senki sem tudott eljutni. Tél közepén a levegő e barlangban meleg, míg nyáron, mikor künn a nap égető heve alig tűrhető, bent a hideg nemcsak hogy nagyon érezhető, hanem sokszor annyira áthatóvá és erőssé válik, hogy a barlang tetőzetét óriási jégcsapok lepik el, a melyek onnan szerteágazván, igen groteszk alakokat tüntetnek föl. Mikor künn a hó tavasz felé olvadni kezd, a barlang tetőzete tiszta, átlátszó vizet bocsát ki magából, mely a mint alá csepeg, azonnal jéggé fagy. Sőt azt is tapasztalták, hogy minél nagyobb a hőség kívül, annál erősebb a hideg bent a barlangban, ugy hogy kánikulában e sziklapince belsejének minden része jéggel van borítva, melyet Szelice lakói italaik hűsítésére használnak. Az így képződött jég mennyisége némely években oly nagy, hogy azt hetenként

600 kocsitehernyre becsülik. Őszszel, mikor a nap heve fogyni kezd s az éjék hűvösekké válnak, a jég is kezd a barlangban olvadni s karácson körül már teljesen eltűnik. Francia- és Oroszországban szintén van egy pár ilyen jégbarlang s bár e sajátságos és természetellenesnek látszó tűnemények okai egyelőre kimagyarázhatatlanoknak tűnnek föl, a természet örök nagy törvényei segítségével mégis könnyen megfejthetők azok.

Ugyanis a barlangban nyáron át mutatkozó hidegek oka éppen az, a mi a jégkészítő gépeknél működik, t. i. a gyors elpárolgás. A barlang levegője vízgőzzel van telve, s mihelyst a nap heve a külső levegőt megszáritja, rögtön gyors és nagy mérvű elpárolgás keletkezik a barlang bejáratánál, s minthogy a bent lévő levegő ily gyorsan fosztatik meg nedvségétől, azonnal hűlni kezd s addig hűl, míg a fagypontra elérte. A hol a barlang nyílása igen tág, a meleg lég kívülről nagy mennyiségben hatol be s a belső levegő meghűlését akadályozza; a hol pedig a légáramlat (szél) gyöngye, a vízgőzök nem párolghatnak el ily nagy gyorsasággal, hogy kellő mennyiségű hideget idézhethetnek elő. Így tehát könnyen átlátható, hogy bár e tűnemény okai elég világosak és természetesebbek, ama természeti föltételek, a melyek azt előidézik, csak igen ritka helyen fordulhatnak elő; innen magyarázható ki az ily természetes jégbarlangok feltűnően csekély száma.

A REJTELMES SZIGET.

Harmadik rész: A sziget titka.

V. Fejezet. A lázbeteg. Sulphas chinini. Kutatások Ayrton és a rablók után.

Fegyenczek, pusztulás, a gránitházat fenyegető veszélyek, — minden háttérbe szorult a Herbert állapota elől, mely újra egészen elfoglalta figyelmüket, érdeklődésüket. Az átszállítás erőltette-e meg, a tűz miatti ijedség hatott-e reá? — nem lehetett tudni. Elég, hogy a következés gyászos volt; mert ily állapotban a visszaesés még veszélyesebb az első bajnál.

A kocsi a gránitház aljába érkezvén, ott egy kis fa alkotmányt állítottak össze, melyre friss ágakból ágat vetettek s az eszméletlen beteget ráfektették. Másféleképpen nem lehetvén mostani állapotában, a kötélhágasokon fölvezetni, lecsúsgó köteleken s csigán, e rögtönzött gépezeten húzták föl s néhány percz múlva a beteg kényelmes ágyán feküdt a gránitlak csüdes és biztos hálószobájában.

A gondos és szeretetteljes ápolás alatt ismét visszanyerte eszméletét. Spillett Gedeon megvizsgálta sebeit; azok nem voltak felszakadva, de a fiu nagy mértékű lázban volt, úgy hogy Spillett és Pencroff egész éjjel ágya mellett maradtak.

Ez alatt Nab elbeszélte Cyrusnak az azóta történeteket, mióta a gránitházat elhagyták. Azóta több telt el két hétnél. A fegyenczek csak előtte való nap mutatkoztak támadókul; Nab lött is egyikre, de azt sem tudhatta, találta-e? A többi mindenestre sértetlen maradt s újabb támadástól lehetett félni részökről.

A mi pusztítást a gánitház előtti magaslaton, a majordvarban és ültetvényeken tettek: az is már elég nagy s nehezen pótolható kár volt. A major-épületeket, az onagák istállóját s baromfi-ölkát mind felgyújtották s porrá égették; az állatokat szétriasztották, az ültetvényeket kitérdelték, feldúlták; annyira, hogy a pusztítást látva, maga az emberies gondolkodású Smith Cyrus is alig bírt dühével s bosszú esküdött a rombolókra.

A következő napok a legszomorubbak voltak, melyeket eddigelő a sziget lakói átéltek. A Herbert állapotában semmi javulás nem mutatkozott. Láza s önkívülete csaknem folytonos volt.

Az enyhítő italok, melyeket számára Spillett a rendelkezésére álló gyógynövényekből

főzhetett, nem bírták leküzdeni lázát. A tengerparton a salix nevű sós növényt látták, s annak héja is némi lázellenes sókat tartalmaz. Kísérletet tettek azzal is, de az sem bizonyult elég hatályosnak. Itt egyedül a china-héj segíthetett volna — de hol venni azt.

A láz folyvást erősödvén, végre kétségbe ejtő mérvet öltött, s oly válság állott be, mely Spillettet és Cyrus-t a legnagyobb aggodalomba ejtette, Pencroffot pedig egyenesen kétségbe ejtette volna, ha sejtelve lett volna kedvező állapotának ily veszélyes voltáról. A beteg folyvást félre beszélt; a láz, mely rohamra tartott, rendkívüli erőt kölcsönzött elgyöngyült testének, a roham elmúltával aztán annál nagyobb levertésébe ejtette vissza.

A következő éjjel a lázroham újra jelentkezett s oly erővel, hogy Spillett kételkedni kezdett: ér-e reggelt a beteg?

— Egy adag chinint! — kiálta kétségbeesetten — s meg volna mentve! A nélkül: elvesztett menthetetlenül!

Éjfél után csak Nab virrasztott a beteg körül; a többiek a másik szobában ledültek. Hajnal felé a beteg, lázában, felegyenesedett s iszonyu sikoltást hallatott. Nab rémületen sietett a másik szobába, felkelteti Cyrus-t és Spillettet.

E pillanatban Top különös módon ugatott...

Mindnyáján a beteghez siettek, a ki a legnagyobb lázrohamban hánykódott s közelebb látszott a halálhoz, mint az élethez. Néha majd kivetette magát az ágyból, alig lehetett visszatartani; máskor ismét a teljes kimerültség halálos dermedtségébe süllyedt vissza.

Reggeli öt óra volt. A kelő nap első sugára lopozott a betegszobába s esett az ágy fejénél álló kis asztalra.

Egyszerre Pencroff elkiáltotta magát, az asztalhoz rohant s egy dobozt ragadott fel onnan, mely csak most tünt szemébe.

A hosszukás papirdoboz fedelére e két szó volt írva:

„Sulphas chinini.”

Honnan került ez ide? Ki hozta, mikor hozta? mind oly kérdés volt, melyre barátaink semmi feleletet nem találhattak. Önkénytelenül a titokteljes segítőre, a hatalmas jöltevé barátira fordult gondolatjuk, a ki már annyiszor állott láthatatlanul oldaluknál a veszély és szükség pillanataiban. De ki ő? hol van? mi érdek köti hozzájok? E kérdésekre szintoly kevéssé felelhettek, mint az előbbiekre.

Elég, hogy a doboz ott volt, s körülbelül 200 grán fehér por volt benne, melynek sajátosságos keserű íze ép oly világosan mondata, mint a doboz felírata, hogy azon hatalmas lázellenes szer, melynek mentő ereje után csak az imént sahajtoztak meg.

Az erős adagokban szolgáltatott chinin megtette hatását a betegre. A láz alább hagyott, s a rettegve várt harmadik roham kimaradt. Herbert napról napra jobbra lett. Üdülése január folytán annyira haladt, hogy föl is keletgethett s étvágya és rendes álma megjöttével lassanként ereje is visszatért. Mily öröm volt a gránitházban, mikor először mehetett, a Pencroff karjára támaszkodva az ablakig. Még Jupe és Top is ezer hízlegéssel jelentették ki örömlüket. Január vége felé már leszállhatott a gránitházból s a szabadban is sétálhatott az üdülő. Egynehányzori tengeri fordás még jobban helyre állította erejét.

A fegyenczek ez alatt semmi jelt nem adtak magokról. De viszont Ayrtonnak sem mutatkozott semmi nyoma. Herbert egészségének helyreálltával ismét komolyan hozzá lehetett látni a kettős feladathoz: megsemmisíteni az ellenséget s kezeik közül Ayrtont megmenteni, ez volt az egyik; a másik feltalálni az ismeretlen jöltevé

lakó- vagy rejtékelyét. A kettős vállalatra való kiindulásra Cyrus február 15-dikét tűzte ki. Ehhez előkészület kellett, mert a Lincoln lakói a sziget némely részét, különösen a Kigyófoktól kezdve elnyúló sűrű erdősegeket még tulajdonképp át nem kutatták soha, s most épen e részen akarták kezdeni kutatásukat, melyek valószínűleg több időt, talán heteket fogtak igénybe venni.

Fejszékkel indultak meg, hogy a sűrűségben mindenütt irtásokat tehessenek s jó széles utat vághassanak magoknak. Magokkal vitték a kis kocsi éllemlé s lőszerekkel, kötelekkel s eszközökkel megrakva. Hogy fegyvereiket otthon nem hagyták: önként értetik. A gránitlakban senki sem maradt, még a két állatot, Jupe-ot és Top-ot is magokkal vitték. A szikla-ház emberi védelem nélkül is meg bírta védeni magát. Pencroff maradt leghátul — hogy betegye az ajtót, vagy is: leoldja a kötélhácskót. Ő aztán egy hosszú kötélre ereszkedett le, melyet egy kiálló szikladarabon átvett, hogy mindkét

Gépezeten húzták föl.

volt a haladás. Egyes vízmosásokon s hegyszakadékokon, hogy átjuthassanak, nagy fákat kellett előbb kivágni s átdönteni hidul.

Az első nap estjén mintegy kilencz (tengeri) mérföldnyire a gránitáztól szálltak meg éjszakára. Ki voltak fáradva. Bőségesen vacsoráltak. Aztán az éjjeli őrseget gondosan szervezték, hogy egy perczig se maradjanak vigyázat nélkül, nehogy váratlan megrohanásnak legyenek kitéve. Egyszerre kettő-kettő virrasztott, négy-négy óra hosszant; akkor a másik kettő váltotta föl. Harbertet, bár maga kérte részét e kötelességben, felmentették alóla; s egy sorban Spillett és Pencroff, a másikonban Cyrus és Nab örködtek.

Az éj azonban minden esemény nélkül telt el; s másnap, február 16-án, tovább folytatták kutató utjukat. Ez nap csak hat mérföldnyire bírtak előre hatolni, az egyre növekedő nehézségek miatt. Minden lépten-nyomon fejszével kellett utat vágni magoknak.

Harbert ez nap néhány új gyógynövényt

Pencroff, — van elég számadásunk velők. Kivált nekem. Tudja-e Cyrus ur, miféle golyó ez? — S egy puskagolyót húzott ki a zsebéből.

— Miféle, derék barátom?

— Ez az a golyó, melylyel Harbertemet meglőtték. Mikor Spillett ur észrevette, hogy a golyó nincs a testben, addig kerestem a fűben körül, míg egy fa alatt, melynek derekába ütődhetett, megtaláltam. Isten legyen irgalmas annak, a kire én ezzel töltöm meg a puskámat!

(Folyt. követték.)

Egyveleg.

London növekedése. Az angol főváros hatalmas módon terjeszkedik és gyarapodik. 1874-ben 7764 új házat, 145 új utcát és két közteret építettek, illetőleg alakítottak területén. Jelenleg 3542 új ház van épülőfélben.

A szevillai Szent-Antal-kép. Murilló híres festményét a szevillai székesegyházban ismét a maga teljes épségében csodálhatják a művészet barátai. E képből pár év előtt szt. Antal életnagyságu alakját kivágták

Hosszu kötélre ereszkedett le.

A REJTÉLMES SZIGET.

vége a földig csüngött; az egyiket alant erősen tartották a többiek, a másikon ő alácsuszott. A kötélhácskót, melyet előre ledobott, jól elrejtették a barlangban, hogy visszatérve megtalálhassák s a gránitlakba ismét fölmehessenek rajta.

Az idő felséges volt: a legszebb nyári hajnal, mely meleg napot ígért a vállalkozóknak. A két onagga a kis kocsihoz volt fogva s Nab hajította gyalogosan. Harbertet, hogy még kimélték, bele ültették s ő Jupenek is helyet adott maga mellett a kocsihoz, míg Top vigan ügetett s szaladgált a kocsi mellett.

Az erdő sűrűségében lassan lehetett előre hatolni. Mindgyere el kellett vagdalni az utat elzáró folyondárokat s a kuszó növényzet szövénnyalót. Irtani s kellett sokat. A sűrűből känguruk, agutik s más délszaki emlősök s madarak ugrottak és röppentek fel minden nyomon. De Cyrus nem engedte, hogy vadászának, nem akarván a netalán ott tartózkodó rablóknak jelt adni a lövéssel. közeledtek felől. Minél felebb halottak az erdőbe, annál nehezebb

fedezett föl, melyeknek a szigeten létezéséről még eddig nem volt tudomásuk. A legnagyobb kaurikat, ez óriás fákat, a szigetvilági tenyészet e koronás királyait is, sűrű tömbökben találták.

Itt-ott némely nyomaira is találtak azoknak, a kiket üldöztek. Egy helyen nem régi tűz maradványaira akadtak, melyek azt mutatták, hogy a fegyverek közelebről itt tanyáztak. A tűz körüli lábnyomokat a legszigorubb vizsgálat alá vetették és sikerült öt pár különböző lábnyomot felismerniök. Hatodikát azonban nem találtak.

— Ayrtton nem volt velők! — mondá Harbert.

— Nem, — felelé Pencroff szomoruan, — s ez annak a jele, hogy már eltették láb alól. Bizonyosan megölték a gazembereket.

— Az nem bizonyos, — veté ellen Cyrus. — Fogva is tarthatják, miután nem adta magát szolgálataukra; valószínű, hogy nála nélkül portyáznak.

— Ha Ayrtton nem ülték is meg, — felelé

és ellopták, de a lopott kép Amerikában megkerülvén, most igen ügyesen visszaállításának a festménybe régi helyére. A kép helyreállításának öröme Szevilla a múlt héten diszennepélyt rendezett.

Az egyik legkétszámű ember faj. A juták, Észak-Amerika egyik ősi indián törzse, az emberi nem különböző népcsaládjainak eredetét a következő naiv módon beszélik el: „A földet kezdetben sűrű köd borította oly sűrű volt az, hogy semmit sem lehetett látni tőle Ekkor Manita (a „Nagy-szellem“) elővette ijját és nyíllait s lövöldözni kezdett a ködre, és ez elozott és lett mindaddig, míg a ködöt egészen széltölte. A föld láthatóvá lón előtte, de emberek még nem voltak rajta. Ekkor felmarkolt egy darab agyagot, embert formált belőle és a kemenczébe tette, hogy megégesse. Az ember fehérén jött ki a kemenczéből: a tűz nem volt eléggé erős. A Nagy-szellem újból kezdé munkáját s ekkor az ember koromfeketévé égett: Manita sokáig találta ott hagyni a kemenczében. Most már harmadszor is próbált kelle tennie. A kísérlet végre sikerült és az ember a maga igazi mivoltában került ki a kemenczéből: veres bőrvé lett. Így állt elő az emberi nem legkétszámű faja.“

Halottak napja.

Halottak napja, halottak emléke...

Mily ellentét a temető csendje a város zajával. Itt az élet eleven lüktetése, mozgás és nyüzsgés mindenütt; tarka tömegek váltakozó kaleidoskopja foly le szemünk előtt, mintha az élet vérkeringését látnók. — Amott az örökös, egyforma nyugalom, — a hosszú, méla csend, melyet megzavarni a szellő is alig mer, mintha attól félne, hogy fölver valakit. A letarolt mező fölött, hol sirhalmok képezik a levágtott rendeket, háborítatlan végzi zajtalan munkáját a néma enyészet.

Megérkezik az ősz. A természet érkező halála előre küldi hideg lehelletét.

És megjön a halottak napja.

Mily csodálatos egy ünnep.

Az élő ember mintha csak hadat üzenne a télnek, a halálnak. Saját táborában rohanja meg s kiköltözteti a tavaszt, az életet a temetőbe. Az enyészet néma mezeje, tél kezdetén, mintegy varázs-ütsére virágos kertté változik, s az élők tizezei borítják el a halál birodalmát. A város és a temető egyszerre szerepet cserélnek, — amaz kihál, ez megelevenül. Amannak minden élete ebbe költözik.

Egy élő tiltakozása változik a temető, tiltakozása minden ellen, a mi enyészet. A virág és koszoru a sirhantok fölött — a tavasz tiltakozása a halál ellen, s az este felé minden sir fölött felgyuladó lángok tiltakozása a fénynek a sötétség, a nappalnak az éjszaka ellen.

Mennyi költészet van e tiltakozásban! Azért a tél mégis megjön, a millió lámpa nem őrzi el az éjszakát, mi pedig mindnyájan meg fogunk térni a csendes emberek közé...

De azért jól esik, ha költészet is, s örömmel engedjük át magunkat az illúzióknak, bár tudjuk, hogy csak illúsió.

... A kerepesi-ut, melyen keresztül a halottakat szállítják örök nyugalomra, egy végtelen temetői kísérettől hullámzik. Tódul a város ki a halottak országába. Idebenn alig marad valaki házrózónék. Soha Budapest annyira ki nem ürül, mint halottak napján. Egy elhagyott, csaknem kihalt város képét ölti magára. A város kiment a temetőbe, ott kell azt ma keresni.

A temető bejáratánál a rendőrszolgák egész csapatainak kell felügyelni, hogy a tóduló sokaság össze ne nyomjon valakit. Az egyik kapun csak be, a másikon csak ki lehet jutni. Ha a ki-és betörekvők találkoznának, a legnagyobb szerencsétlenségektől lehetne tartani.

Benn a temető már délután megelevenült. A főbb utak szélén mézesbábos sátrak, virágos bódék, koszoruárus telepek állanak, s körülötök tódul a tömeg, mintha vásár volna. Az utak, a sírok közei, mind tele vannak emberekkel, mintha tábor ültöttek volna. A kápolna környéke hozzáférhetetlen, mintha bucsujárárhely volna. Egy népfelkelés az egész temető.

Elhinné az ember vásárnak, tábornak, bucsunak, fölkelésnek, — ha nem volna valami, a mi mindezeketől megkülönbözteti. A csend. Ez a főváros, mely ide kiköltözött, mely jár, kél, mozog, és nem zajong. Valami komoly ünnepélyesség van mindenkinek arcán. Minden ember önmagával és emlékeivel társalog.

Alkonyatkor tündörkertté válik a temető. A sirhalmokon lángok gyuladnak fel, mint a halottak élő emlékei. Ezer meg ezer különböző színű tűz támad a sötét sírok között, fátolyozottan világítva meg a hantok környékét. Egy óriási kriptá a temető, melynek boltozata maga az ég.

A temető rengeteg kerítésfala mentében, ékes, monumentális sírboltok állanak. Kisdéd

kápolnák, melyeknek öblében egy-egy derengő lámpa ég; márvány és gránit obeliszek, magasan, egyszerűen, egy-egy megkövült örök emlékezet; magas alapon szomorú angyalok, lefelé fordított fákllyakkal kezükben; széles, hosszú kőlapok, az alattok fekvők neveivel.

És a siremlékek egytől egyig szebbnél szebb koszorúktól pompáznak, egész üvegházak tropikus virágai borulnak a sírkövek köré, melyeken drága görög és etruszk vázákban illatos lángok lobogtatják kék, vörös, zöld világukat. Minden sirhalom kert közepén álló egy-egy templom-oltár, mely letérdelni és imádkozni hiv.

... Bérruhás szolgák, ragyogó inasok örködnek a sírok fölött. A kik itt nyugsznak, nagy urak voltak életükben, s a fény és pompa a temetőbe is elkísérte őket.

A kik nem hagytak magok után annyit, hogy hamvaikat utódaik elkülönítsék más gyarló emberek hamvától, azok ott fekszenek a temető közepén. De itt is meg van tartva az osztálykülönbség következetesen. Még a mindent egyenlősítő halál is nagy aristokrata.

Drága szobrok, ragyogó sírkövek jelzik az elhunytak nyughelyét, melyet földszitett a kegyelet, vidám virágokkal takarván el, hogy oda lenn a sírban szomorú enyészet uralkodik. A sirhalmokon lámpák égnek, melyeknek világán gyászruhás özvegyek, gyermekek, unokák halvány tekintete mereng.

Ez az ország a jómódú polgároké.

Amarra tovább szerény mecéssek, vagy magába a sír földébe szurt vékony viaszgyertyák jelentik, hogy ott is vannak még, a kiket túlélt az emlékezet. Az árvaleány, lehet, hogy utolsó varrópénzét költötte arra a kis világra, mit édes anyja sirhalmán meggyújtott. Több pompára nem telt, az őszinte fájdalom, a lélek mélyéből előtörő sohaj, a szív fenekéről fakadó köny pótolja azt.

E sírokban szegény emberek nyugsznak.

Nem szegények! Van, a ki megcsirassa, van a ki meggyújtja sírjukon az emlékezet mécsét!

Van azonban a temetőnek egy része, mely a lángtengerben uszó sírkertnek sötét, fekete, pusztá, elhagyott szigete ma is. Ott nincs élet, ott a halál az ur, ez az ő kizárólagos birodalma, melyet elvitatni nem enged magától, de elvitatni tőle nem is akar senki. Itt a sír nem kert, nem oltár: sírhalom. Temető ez ma is. Nem keresi föl senki a kegyelet adójával. A kik itt fekszenek, kegyelemből fekszenek itt. Ugy adtak nekik nyugvó helyet ingyen: ez volt az „utolsó alamizna“. Kórházból, útszélről hozták őket ide s utolsó utjokon nem kísérté el rokon vagy jó barát. Életük szomorúságát folytatják a halálban is; akkor a társadalom mostoha gyermekei voltak, most a halottak közt is száműzöttek. Pedig emberek voltak, ép oly isten képére teremtettek emberek, mint azok, a kik ama tündöklő sarkophagokban fekszenek.

Oh a halál nagy aristokrata — a mig a sírkő áll. Ha ez elporladott, nem lesz különbség a kétféle halott között többé. Egyformán feledek el mind a kettőt.

De vannak sírkövek, melyek nem porladnak el soha. Lélek él bennök, lélek, mely halhatatlan. E kövek alatt egy-egy darab történelem van eltemetve s a mi a történetét, az addig él, a meddig maga az emberiség.

Az ily kövek alatt nyugovók nem közönséges halottak. Az elvesztésök feletti fájdalom nem fér bele egy család szűk keretébe: egy nemzeté, az emberiségé az. S azért, bár a látogatók között tán nincs is rokon, tán ismerős sincsen, — mégis az ily síroknak van a legtöbb látogatója.

Azok ott mindnyájunknak halottai. Egy szál virágot tűzni, egy-egy mécsét gyújtani

sírjukon mindnyájunknak szabad, nem! mindnyájunknak kötelesség.

... Az éj haladtával mindinkább tünekezni kezdnek a világító fények és a sötét bolyongó árnyak. Éjjelkor a temető megint oly kihalt, oly elhagyott, oly csendes, mint egy — temető.

Másnap csak az elhamvadt szöveteknek s a hervadó virágok mutatják, hogy itt tegnap mi lehetett? Virág, mécses és ember nem akadály, tél, éjszaka, halál ellen, — korlátlan ur megint az enyészet.

— n.

A rovarrevő növényekről.*

Kereklevelű harmatfü.

A kereklevelű harmatfü (drosera rotundifolia) található Angolországban, de előfordul nálunk is a Tátraaljon és Árvaegyében; a nedves vidékeket kedveli, hol a virány közepén nálunk szórányosan tenyészik, de rákadunk oly helyeken is, hol a mohon kivül más növény nem igen él meg. Nevét onnét kapta, hogy midőn a nap erősen reá süt, leveleit folyadék-cseppek borítják, melyek annak sugaraiban apró gyöngyöknek látszanak, s sűrűek, nyúlósak.

Ezen növény hosszonyulú, majdnem kerek, öt, egészen tíz milliméter átmérőjű, veres-szörű levelei tönállok, s számuk közönségesen hat, de több is lehet; a fürtös virágzat kocsnái kopaszok, simák és a leveleknél körülbelül háromszor hosszabbak, egyszerűek, vagy egyszer villaszerűen oszlottak; a virágok két milliméter hosszú száron ritkán állanak, az ötlengéjű kehely majdnem négy milliméter hosszú, míg a fehér szirmok jóval hosszabbak, s a napfényen szétterülve; a porszálak száma öt, bibeszár három vagy négy, mindegyik kétszátu; a tok egyrekesű, sokmagu.

Feltűnő a silány gyökér, úgy hogy annak látására önkénytelenül azon gondolat támad az emberben, vajjon a növény annak segélyével a talajból elegendő táplálékot vonhat-e magához. Ekkor megelégedtek azon feltevéssel, hogy a kereklevelű harmatfü, kevésbé kifejtett gyökere daczára, csak úgy táplálkozik mint minden más növény; míg végtére Darwin tapasztalatai megantitottak, hogy az hussal él, még pedig a rovarok fehérnyetartalmú szöveteiből és szerveiből táplálkozik, minél fogva teljes joggal állatév, ragadozó növénynek nevezhetjük.

Darwin-nek 1860 nyarán Sussex-ben, hol ezen növény némely helyeken elég nagy mennyiségben előjön, feltűnt, hogy a közönséges harmatfü levelei sok rovarot fogdosnak össze, így a nagyobbakon tizenhárom megölt légnemű bogarat is találhatni; a légneműeken kívül azonban más rovarok is észrevehetők azokon, nevezetesen lepkek, s a caenonympha pamphilus kis lepke volt a legnagyobb rovar, melyre Darwin azon leveleken akadt. Ily módon évenként igen sokra megy azon rovarok száma, melyek megöletnek, hogy ezen faj növényeinek eledelül szolgáljanak.

Ákárhány növény van, melynek ragacsos rügyei és bimbói, mint például a vadgesztenyénél (aesculus hippocastanum), rovarok halálát okozzák, de az éltüket itten elveszített rovarok azon növényeknek hasznára nincsenek, mennyiben ezek által igénybe nem vétetnek; míg ellenben a kereklevelű harmatfüre nézve életszüköz, hogy a levelei által megfogott és megölt rovarokat megemészesse, a megemészített fehérny anyagokat pedig nedvkerítésébe fölvegye. Énelkül a kereklevelű harmatfü megélni nem tudna, mert gyökereit által nem juthat annyi táplálékhoz, mennyire szüksége van.

Az, hogy a kereklevelű harmatfü megéljen, a levelein levő szőröcskék által foganatosítja. A szőröcskék a levelek felső felületén vannak, még pedig számra 130—260 található egy-egy levélen, s a középnyomúságot nagy hiba nélkül 190-re tehetjük. Minden szőröcskének van szára s ennek végén mirigy. A levél közepén helyet foglaló szőröcskék száma a szélén levőkhez oly arányban áll, mint kilencz a tizenhöz. A középső szőröcskék rövidek, egyenesen állanak, zöldszárúak, s lassanként átmennek a szélsőkbe; ezek mind hosszabbak lesznek, verhenyes szá-

* Insectivorous Plants. By Charles Darwin, M. A., F. R. S. London: John Murray, 1875.

ruak, s kifelé hajolvák; a levélnyelce alapjából is nyulnak ki gyérzámokkal szőröcskék, melyek a leghosszabbak, hosszúságuk három vonalnyit is kitévén.

A szőröcskék szárai hajszereiek, kevésbé megapodóvák, s több sor hosszúságú sejtekből állanak, melyekben verhenyes vagy szemcsés anyag van, de a hosszabb szőröcskék mirigyai alatt keskeny, míg azok alapján szélesebb, zöldszínű öv van. Ezenkívül a levél bordától egyszerű edényszövet, tekerődő edényekkel, hág fel a szőröcskék száraiba.

A legszélsebb szőröcskék kivételével a mirigyek petealakúak, körülbelül 1/10 vonalnyiak lehetnek, s sejteknek több réteget különböztethetjük meg azokban. A legkülső réteg sejteinek falai valamivel vastagabbak mint a szár sejteinél, s verhenyes szennyes anyagot vagy folyadékot tartalmaznak. Ezután egy második réteg következik, melynek sejtei más alakúak mint az előbbieket, s egészen vére kisebbeknek látszanak, belsejük azonban hasonlószerű, de valamivel mégis más árnyalatú. A sejtek harmadik rétege melyek kinyulvák, nem látható mindenkor elég jól. A mirigyek közepét pedig egyenlőtlen hosszúságú, hengerded, tiszta folyadék telít sejtetek foglalják el, melyek szorosan egymás mellett fekszenek, s a szárból egészen odáig feljutó tekerődő edényrostok által vétnék körül, melyek azonban a mirigyek működésénél lényeges szerepet nem játszanak.

Azon szőröcskék, melyek egészen szélen vannak, szélesebbek, mirigyek pedig hosszabbak, s nem ülnek a szárok hegyén, hanem inkább azok felső felületébe beágyalvák, egyébként azonban a többi mirigyekhez hasonlóak. Átmeneti alakoknak tekinthető mirigyek is vannak, valamint megismeri, hogy némely levélén csak petealaku mirigyek láthatók.

Ha a leveleket forró vízbe vagy némely savakba tesszük, a mirigyek egészen fehérek és homályosak, míg a szárok világos veresek lesznek, mi arra mutat, hogy a veresszínű anyag, mely azoknak egy egységben, mint másikkban található, nem egy és ugyanaz.

A szőröcskék mirigyei nedvelvasztó szervekként tekinthetők, melyek megfelelnek az állatok emésztőmirigyének; a szárok ellenben mozgás szervei, s működésük az izmok működésével lenne összehasonlítható.

A levelek nyelcsein szinte vannak többsejtű szőröcskék, melyeket a leveleken levőkkel szemben ki nem fejlődöttnek kell tekintenünk, s azok itt minket nem érdekelnek; hanem figyelmünket inkább azon finom szemölcsökre fordítjuk, melyek a levelek mindkét felületét, a szőröcskék szárait és a nyelcseket ellepik, kúpido-muak, csucaikon pedig 2—4 gömbölyded sejtet hordanak, mely sok élő fehérszövet (protoplasma) foglal magában. Ezen szemölcsök közönségesen szintelen folyadékot tartalmaznak, de esetleg piros folyadék is lehet bennük, s mint látszik, nem választanak el semmit is, hanem inkább a vélik érintkezéskor, nemkülönben az ezekben foglalt anyagokat igen könnyen felveszik, minél fogva az állatok beleiben levő bolyhokként mint felszívó szervek látszanak szerepelni.

A mirigyek ismételt (három-, négysejtű) érintése, igen kicsiny tárgyakkal (egy szemermilliomadik része) nyomása, állati anyagok vagy ammoniak sók oldatai, meleg és villamosság irányában szerfelett érzékenyek; így például, ha valamely kicsiny szilárd anyag, nyers ételdarabka vagy rovar érintkezik azokkal, a szár már tíz másodperc múlva befelé kezd hajlani, s öt perc alatt már erősen meghajlott, míg fél óra alatt a levél felületét elérte. A szárnak befelé hajlása nem szorítódik egyedül azon szőröcskékre, melyeknek mirigyveivel az ingerek közvetlenül érintkeznek, hanem átterjed azon mozgás a szomszédságban levőkre is; nevezetesen, ha a levél közepén a nyulós mirigyváladékot valamely szerves vagy szervetlen tárgy megtapad, végtére a szélső szőröcskék is befelé hajlanak, mi mellett maga a levél igen erősen, eszeszerűen meghajlik, úgy hogy az illető tárgy minden oldalról szorosan körül van fogva, s a mirigyek által elvasztott emésztőnedv hatásának ki van téve. Mind ennek véghezmenetelére némelykor egy óra elégséges, míg máskor négy, sőt öt óra is kell, s az időtartamra különböző tényezők folynak be. Az élő rovar, mely mozog és küzd, a holtat erősebb

inger, a mennyiben a mirigyekre hatalmasabb nyomást gyakorol; a feloldott állati anyag a lények vékony bonyején könnyebben átszivárog s így gyorsabban hat ingerként, mint valamelyik téhelvény bogár; továbbá ha az illető tárgyban sok feloldott állati anyag van, ez erőteljesebb és gyorsabb működést eredményez, mire befolyással van a levél fiatalága, életképessége, s az, vajjon megelőző összehuzódásai folytán nincs-e kimerülve; végül a nap melegeinek nagysága szinte szabályozza a levél összehuzódási képességét.

Bizonyos idő múlva, mi egy egészen hét nap között változtatnak, a szőröcskék és a levelek kinyulvóznak, s újra összehuzódhatnak. Ugy látszik, hogy az időtartam, meddig a levél összehuzódva marad, ennek erősségén kívül függ még a beszorított tárgytól, mennyiben ha ez elégséges légenyartalmu agyagot foglal magában, mi a növénynek alkalmas táplálékul szolgál, az összehuzódásnak csak hosszabb idő múlva lesz vége. Ellenben ha a közbefogott tárgyban nincs légenyes anyag, vagy csak kevés, akkor az összehuzódás rövidebb ideig tart. Az összehuzódást a levél többször ismételteti; így Darwin látta, hogy egy levél egymásután háromszor húzódott össze, a nélkül, hogy végképen ki lett volna merülve.

Mihelyt a szőröcskék ingerlésére a szárok meg kezdenek hajlani, a mirigyek azonnal nagy mennyiségben választanak el folyadékot, mely nyulós, savi hatása, s a gyomor nedvéhez hasonlíthatjuk azt. Emésztő hatása savtól és az emésztőanyag (pepsin) megfelelő fehérszennyesanyagától függ, s a fehérszennyesanyag csak olyan hatásosan emészt meg, mint a gyomornedv maga. Azon emésztőanyag jelenléte az emésztésre okvetlenül szükséges, s innét van, hogyha a levél által beszorított tárgyban nincs légenyes vegyület, annak képződése csakhamar megakad, s a levél kinyulvózik. Általában miután a beszorított tárgyban foglalt légenyes anyag a mirigyek váladéka által megemésztetett, a szemölcsök közbejövételével pedig a növény nedvkeresésébe felvétel, az elválasztás alábbhagy, s a levél kinyulvózásakor ez ismét száraznak tűnik föl.

Ugy látszik, hogy más harmatfű fajoknak is van rovar-emésztő képessége, s megemlítjük, hogy nálunk előjön még Árvában a hosszulevelű harmatfű (drosera longifolia L., vagy dr. anglica Hudson); hogy azonban drosera intermedia Hayne, mely állítólag Sárosban található lenne, valóban előjön-e, bizonytalan. x.

Magyar fürdők.

VI.

A budai Sáros-fürdő.

Ki ne ösmerné e kitűnő gyógyfürdőt, mely szerényen áll az ősz Gellért-hegy lábánál — a Duna jobb partján — mintegy visszavonulva a fővárosi zaj- és a fölébb fekvő, fényes palotaszzerűleg épített fürdő elől?

Valóban, a Sáros-fürdő híre legmesszebb hatott el fővárosi fürdőink között úgy a haza határain belül, mint azon kívül, nem ugyan berendezettségének csinja vagy czélszerűsége — mert ebben ugyan messze elmaradt egy a Rác-, mint a Császár-fürdőtől, — hanem gyógyerejének hasonlíthatatlan legnagyobb volta folytán, melyben talán kissé elbizakodva, nem sokat ad a külsőre, a kéjelemre, a reklámra, azt tartván, hogy — a jó bornak nem kell ezéger. Már fekvése piszkos, elmaradt környezete is némileg árnyat vet rá, s ódon kinézése egyáltalán nem kelt fényes ábrándokat belső eleganciájáról.

Tán e kevésbé ajánló külsejéről és haljós elnevezéséről ragadt rá a tévhit, melyet némely körök táplálnak magáról a fürdő vizéről is, a mi pedig kétségkívül legfőbb, csaknem egyedüli fényoldala.

Ugyanis sokan vannak, kik azt hiszik, hogy ezen fürdő csupa sár — hogy az ember ott ha fürdik: sáros lesz és fürdés után még le kell mosakodnia.

Ezek csalódnak. A Sáros-fürdő azon nagymennyiségű iszapról veszi nevezetét, mely a vízből lerakódik, a lépcsőkön sikamlóssá, a vizet lágygyá teszi; ez okozza, hogy a benne fürdőnek testén a bőr puha, sima lesz, kezei

nem cserepednek, nem száradnak, nem kérge-sednek ki.

A fürdő vize kristálytiszta, átlátszó; a fürdőben elejtett gyűrűt a fenéken azonnal meg lehet látni; szín és szagatlan, melegen kissé sós, kihűtve a legkedvesebb ízű hegyi forrásához hasonlít; merítésnél szénsav gyöngyözik föl a pohárban; vegyi alkotánál fogva nem a kénes (schwefel), hanem az égvényes (alkalisch) magas hőfoku vizekhez tartozik.

Ezen kitűnő sajátosságainál fogva évenként ezermeg ezer csuozos, köszvényes, összehuzorodott tagu beteg gyógyul itt meg, kiket hozzá tartozóik háton, ölle, lepedőbe vagy székekben visznek naponta kétszer is a fürdőbe és bámúlán nyájias olvasó, ha látnád, hogy ezek 8—10 nap után már saját lábaikon vagy mankóikon járnak, még néhár fürdő után mankóikat is eldobva gyógyultan térnek vissza családi tüzhelyeikhez.

Minden évben jönnek ide Bács, Belgrád, Konstantinápoly, Morva- és Csehországból sokan, kik a világhírű Mehadia-Römerbad, Pöstyén fürdő használatát után itt nyerik vissza egészségüket.

Évenként 100—150 beteg katona gyógyul itt meg, kik a fürdő mellett épült katonai kórházba átjárva vagy hordva, használják a Sáros-fürdő hévzeit sebek, zúgor, csúz, rándulás és ficzom s csonttörés utóbjai miatt.

A forrás hőfoka azon tartalékmedencében, hová a Gellért-hegyből gyermekfőnyí vasszágában ömlik, 40°—45° Reaum., innen folyik szabadon az alsó földalatti fürdőbe. (Ezt használják mint ivó forrást belső bajok ellen; megfizethetetlen kár, hogy a tulajdonos, az orvos sokszoros sürgetése után sem intézkedett, hogy ezen ivó forrás minden beteg által megközelíthető legyen, például az udvaron; most ha valaki belőle inni akar, a nagy közfürdőbe kell érte fáradozni; mily örömmel adóznék mindenki filléreivel, ha az udvaron könnyen hozzáférhetne).

A tartalékmedencéből folyik a víz az alsó fürdőbe, melyek rendszeren 36°—38° R. — Ugyancsak e medencéből szivattyuztatik föl a víz a felső fa, porcellán, veresmárvány fürdőbe, melyek az orvos utasításai szerint 34°-tól 26°-ra, sőt hűvösebbre is hűthetők. Ezek hideg Dunavíz zuhanyal vannak ellátva.

Igen érezhető hiány a szenvedő emberiségre nézve, hogy földszint nincsenek lakó szobák, és hogy az emeleti lakó szobák között nincsenek fürdők. Ha orvosi rendeltetésű fürdő vétnék az emeleten lakó beteg által, ez nagy ügyvel-bajjal hordatik föl a forrásból puttonokban és egy czinkkádban, mely kerekében jár, tolatik be a szobába, hol a beteg fekszik; igaz, hogy tetemes kényelem: de hőfoka, gyógyereje csökken, mi elkerülhető volna, ha szivattyu segítségével töltenék meg egy az emeleten levő szobában elhelyezett tiszta kád. Aztán meg olcsóbb is lehetne, mint jelenleg.

Másik égető szükség a szobákban hiányzó csementgyűk.

Vége egy külön szoba az orvos által oly sokszor rendelt ültőfürdők és méhzuhanók alkalmazására: szinte égető szükség.

E fürdő ugyan, mint a fenebektől látszik, természeti sajátosságainál, de fekvésénél fogva sincs hivatva, hogy a fővárosi luxusfürdők között foglaljon helyet. Ez a legszorosabb és legjótékonyabb értelemben gyógyfürdő. De mint ilyennek berendezése is sok kívánni valót hagy még hátra. A szolgáltatás igen hiányos, a súlyosabb beteg kénytelen külön családét tartani, a mi sokba kerül. A nyári időny alatt egy pár díj-szolga elkelle, s a fürdőkészítő személyzet is kifogástalanabb lehetne. A fürdő gondnokja egy igen finom, de az alárendelt személyzet iránt igen is élnöző egyéniség.

A hátrányok után szólhatunk már az előnyökről is. A fürdőépületnek a Gellért oldalra nyúló részén van elég tágas és árnyas kertje is, hol a gyógyvendégek sétálhatnak és üde levegőt élvezhetnek. A házbeli vendéglőt pedig a körülményekhez képest kitűnőnek lehet mondani. A jelenlegi bérlő izletes konyhat tart, melynek jó hire nyáron át a betegek szomorubb csoportjába egészséges mulatók és vidám inyen-czek élénk társaságát vegyíti.

A fürdőnek „gondviselőszere” egyénisége azonban a már 15 év óta itt működő dr. Vári Szabó János, a fővárosi kitűnőbb és ismertebb orvosainak egyike, ki Pestről már

kora tavasszal, midőn az első beteg mutatkozik a fürdőben, megkezdí rendszeres látogatásait, és a ki csak megható szerénységéből kimagyarázható előszeretettel pazarolja az intézetben lankadatlan buzgalmát, s hirténél jóval szélesebb körű tudományt, mely úzér jelenünkben oly ritka, egy értelmes orvosban oly nagy becű lelkismeretességgel, az önzetlenségnek csaknem az önfelédésig terjedő mérvével párosul. Modorának kedvesége, tapintata, mindenre kiterjedő gondossága, a fürdő számos fogyatkozásait egyenlítői ki, s feledhetlen marad mindazok előtt, kik többnyire sikeres gyógykezelése alatt állottak. Az ő fáradhatlan ügybuzgalmának köszönhető mindaz, a mi másfél évtized óta a fürdőben kényelem és egészségi szempontból előnyös javítás, akár a közhatalóság, akár a fürdőigazgatóság részéről történt.

Maga a fürdőtulajdonos a régi jó magyar világból való, gentleman gondolkodású egyéniség, ki ugyan az újításoknak nem nagy barátja, de másrészt nem is emeli az árakat, holott emelhetné, valamint hogy szigorúan tilt minden szorolást, ajándékkövetelést az egész fürdőbeli személyzet részéről, minél fogva olcsóság és a szolgaszemélyzet igénytelensége tekintetében ez intézet régi patriarchalis szelleme kellemesen lepi meg az itt időzőket.

Egyébiránt az e tájon előbb-utóbb fölépítendő álló hid majd e fürdőre is fényesebb kor-szakot derítend.

—jd—

Irodalom és művészet.

Toldy Ferencnek, irodalomtörténetünk e veterán buvárának egy nevezetes művére nyit új előfizetési felhívást a kiadó Franklin-Társulat. „A magyar költészet kézikönyve a mohácsi vésztől a jelenkorig, vagyis az utóbbi negyedfél század kitűnőbb költői, eletrajzokban és jellemző mutatóványokban feltüntetve Toldy Ferenc által.” Második átdolgozott kiadás, öt kötetben (1963 lapon) Budapest. 8-adrét. E munka az eddigi nagy két kötetes „kézi könyv” új és bővített kiadás, melyben Jókai Mór, Léva József, Tóth Kálmán, Madách Imre, Gyulai Pál és Szász Károly életrajza is benne foglaltatik. A munka már elkészült és novemb. 10-ikére meg fog jelenni s e nagy, és gazdag gyűjtemény s elsőrendű irodalmi vezérkönyv előfizetési ára 10 ft. Bolti ára 12 ft. lez.

De Gerando Antonia helyesen érzett szükségnek felelt meg akkor, midőn „Elméleti és gyakorlati okadatot eredeti magyar számtan a méterrendszer ismertetésével” cím alatt egy tankönyvet készített első gimnáziumok, képezdek, iparisoklak, tanítók és főlkép szülék számára. A hazafias érzelmű szerző nagyon jól átérezte azt az igazságot, hogy a germanizáció műve nagy mértékben foly most is és pedig most már nem erőszakkal, hanem — a mi sokkal veszedelmesebb — békés uton: a tudomány terén. Tanáraink öntudatlanul s önkénytelenül is előmozdítják ezt a folytonosan csak német tankönyvek fordítása és követése által, mi magunk német tudósokat hívunk be hazánkba, szóval csupán a német művelődés után kapkodunk. Ezen irány ellensúlyozására készült ez „Eredeti magyar számtan” melyet ezért is, de módszerének legnagyobb részben sikerült voltaért is melegen ajánlunk az iskolai körök figyelmébe. Aránylag a legolcsóbb munka is, mert 15 nagy írvék ára csak 30 kr. Megjelent Budapesten, Légrády testvéreknél.

A métermértékek irodalma még folylvást szaporodik. Most ismét Nagel Bernát kiadásából kaptuk a következő könyvet: „A magyar, osztrák, német, angol és új métermértékek és súlyok egyszerű és összetett átváltoztatási táblázatai.” Bevezetésül: a métermértékek a magyar korona országában való behozatalát tárgyaló 1874. évi VIII. törvényczikk. Mérnökök, gazdák, gyárosok, iparosok, kereskedők, orvosok és gyógyszerészek számára, valamint a polgári élet szükségleteihez alkalmazta Wagner László, a királyi József-műgyetem nyilvános rendes tanára. Wagner Emil magán-mérnök közreműködésével.

„Magyar történelmi életrajzok népiszkolák számára” cím alatt a tisztánlati ref. egyházkerület népiszkolái tanterve alapján egy jó kis tankönyvet írt elemi iskolák számára Kállay

István, gyakorló iskolai tanító. Megjelent Debreczenben, Csáthy Károlynál. Ajánljuk az illetők figyelmébe. Ára 30 kr.

Kókai Lajos kiadásában megjelent: A népiszkola földrajzi kézikönyve. I. rész, a népiszkola III. osztálya használatára. II-ik kiadás. Irta Berényi Salamon. Ára 36 krajczár.

Dr. Székely József kir. főügyész helyettes „Milyen legyen az új bűnvádi eljárás?” cím alatt egy füzetet bocsátott közre, mely véleményül és indítványul szolgál a marosvásárhelyi jogász-egylet bűnügyi szakosztálya által kitűzött azon kérdésre, a tiszta vádrendszer kívánatos volna-e nálunk a jelenleg alkalmazott vegyes rendszerrel, s ha igen, minő föltételek mellett? Véleményét a következőkben foglalja össze: „Az alkotandó hazai bűnvádi eljárás alapjául nem a jelenleg alkalmazásban levő vegyes, hanem a jogtudó állandó bírói és közvádú kör működésének fenntartásával, s a védői működési kör lehető legszélesebb kiterjedésben leendő megállapításával kapcsolatos vádrendszer elfogadását tartja kívánatosnak és czélszerűnek.” A füzet Maros-Vásárhelyt jelent meg. Ára nincs feljegyezve.

„A szobafűtés elmélete” cím alatt Horváth Farkastól egy tudományos czikk jelent meg, mint külön lenyomat a „Magyar mérnök-és építészegylet közlönyéből.” Budapest, Kilián Frigyes bizományá. Ára 40 kr. Ha ez elméletet mindazok megvennék, a kik a szobafűtés gyakorlatát már is ohatják alaposan megkezdni: nagy elterjedésre számíthatna.

„Magyar táviró-naptár” jelent meg Nagy-Kanizsán Mihály J. Endre m. kir. távirádsziszter szerkesztésében és kiadásában. Komoly ismeretterjesztő czikkei mind „A táviró köréből” vannak ugyanazon cím alatt is közölve. Mulató része is nagyrészt onnét került ki s így valóságos szaknaplót, melyet bátran ajánlhatunk az illető körök figyelmébe. Az egész tiszta jövedelem elhunyt magyar tisztviselők árvaínak van száma újvái ajándékul. Ára 1 ft. o. é.

„Irodalmi Hirdető” cím alatt Zilahy Sámuel budapesti könyvkereskedő és fiatal kiadó egy új könyvészeti vállalatot indít meg december hó 1-től, mely a magyar, német, francia, angol és olasz irodalom jelesebb termékeiről havonként följegyzéseket fog tartalmazni a munka teljes címével, a terjedelem, alak, megjelenési hely, kiadó, valamint a bolti árak megjelölésével, 1—2 újvái terjedelemben, szép papíron nyomva. Ez „Irodalmi Hirdető” havonként egyszer jelenik meg, előfizetési ára egész évre 1 ft. A pénz Zilahy könyvkereskedésébe küldendő.

„A Magyar Tanlgy” című folyóiratról, melyet Heinrich Gusztáv és Kármán Mór szerkesztenek, megjelent a IV. évfolyam IX-ik füzeté, november 1-ére. Gazdag tartalmából kiemeljük Filó Lajos „A nyelvoktatás újabb elméletéhez” című értekezését. Többi közleményei is érdekesek s kivált sokféleség s kimerítőség tekintetében nagyon kielégíthetik a folyóirat olvasóinak várakozását. Ára egész évre 5 ft, félévre 2 ft 50 kr. Kiadja Aigner Lajos.

„Uj zeneművek. Táborosky és Parsch budapesti zeneműkereskedésében újabban megjelentek: Blaháné és Tamási legkedveltebb dalai, „A falu rozsza”-ból és „A ripacsos Pista dolmányá”-ból. 1. „Itt vagyok, ragyogok.” 2. „Sárgán virágzik a repce.” 3. „Álíg virrad, álíg alkonyul.” 4. „Huzzad csak, huzzad keservesen.” 5. „Zsuzsika leltem csak egy szóra.” 6. „Czifra szüröm szegre van akasztva.” 7. „Hallod-e rózsám hallod-e?” znekhangra zongora-kísérettel (vagy zongorára) alkalmazta Erkel Gyula. Ára 1 ft.

Magyar tud. akadémiai pályázatok. Deczember 31-én következő akadémiai pályázatok beküldési határideje telik le: a gr. Teleki-pályázat (vigjátékra), a gr. Karácsonyi-pályázat (komoly drámai műre), Marczibányi nyelvtudományi pályázat (a köztársaságról), Sztrókay-pályázat (öröklött és szerzett vagyon különbsége), Horváth Boldizsár jutalma (a népbírák, esküdtzsekek kérdései), Oltványi-jutalom (magyar egyházi zsinatok a mohácsi vész előtt), Vitéz-alapítványi pályázat (Árpád-kori történet-kutatók), Czartoryski-jutalom (lengyel-magyar történelmi kérdés), Vitéz és Korizmicz-egyesület jutalom (erdőpusztítás és javítás kérdése), Fáy-alapítványi pályázat (mezőgazdasági vizmütán.)

A középjajú drámai pályázat ügyében a nemzeti színház drámaírói bizottsága a mult hetén döntött. A kitűzött száz aranyat egyhangulag a „Clarisse” című ötfölvényes drámanak, mint a versenyművek között legesikertebbreknek, ítélte oda. E mű szerzőjeül a felbontott jelégés levelből Szécsi Zoltán tűnt ki. E név alatt, mint mondják, egyik ismert régiebb beszélyíró rejlik.

Nemzeti színház. Vasárnap „Bánk bán” került színre, Nagy Imrével a czimszerepben. A fiatal, tehetséges színész ez alkotása elé érdekel nézett a közönség, azonban még nem kapott sikerült a jellemzőn kidomborodó egészét. E nehez, kifejtett művészi erőt igénylő szerepre Nagy Imre még nem elég tartalmas s előadásra is fiatalos volt. — Hétfőn „Alfonz ur”-at adták, melyben Markus Emilia k. a., a szini tanoda még csak első éves növendéke, mutatta be magát Adrienne szerepében. A fiatal színésző meglepte hallgatóit eleven játékkal, sok értelemről tanuskodó fölfogásával s kifejezése bensőséggel. A közönség ismételve, sőt nyílt jelenésben is kitüntette tapsaival az alig 14 éves leánykát, ki előtte való nap a budai várszínházban hódította meg a közönséget ugyane szerepben. Minden arra mutat, hogy Márkus k. a. a szinpadra született, hol sok reményt ígérő tehetségének kelő fejlesztése után a legszebb jövőnek néz eléje.

A népszínház műsora november első felére már közzé tétetett. Nov. 1-jén „A molnár és gyermeké”-t adják, s azt követi Molière „Képzelt beteg”-e, mely okt. 29-én került először színre; azután „Dunanan” fogja jární több napon át Soldosné asszonnyal. Uj darabok lesznek: Offenbach egy új egy-felvonásos operetteje, a „Saint-flauri rózsá” és „Ide Medor” francia bohózat. Nov. 17-én a „Falu rozsza” kerül színre s nov. 20-án „Angot”, Soldosnéval.

A népszínház. A népszínházban október 22-én kettős érdekű előadás volt: aznap lépett fel először Soldosné asszony, mint a népszínház rendez tagja, s épen egy új népszínműben, Tóth Kálmántól: az „Ördög párnája”-ban. Soldosné asszonyt a közönség mindjárt első kilépésekor a legrokonszenvesebb tüntetéssel fogadta. Kapott tapsot és koszorút s általában annyi tetszéssel találkozott megjelenése és néhány dala, a mennyit a népszínház megelőző összes előadásai alig nyertek. Maga a darab azonban az első előadás alkalmával megleltetett közönség várakozását nem elégítette ki. Az „Ördög párnája” a vidéki városi iparos osztály körében játszik, de alakjai oly általános és szétfolyó vonásokkal vannak ávalva, hogy már csak emiatt is kevés bennök az élethűség. A mese alapgondata nem rossz, hanem a cselekvény gyengén sikerült s érdeket nem keltőleg fejlík. Siczky Lojzi, egy vidéki semmiházi beszél rá kétjávaló mesterembert, hogy hagyják abba mesterségüket s legyenek szentátorok, mert akkor leányukat a szolgabíró meg a főjegyző is elveszi. Ezek szót fogadnak, levezik a czimert a házról, de megbánják a dolgot, mert a két öreg majd meghal unalmában, fiaik pedig korhely élelet kezdenek s egy csuf dorbézolás után, melybe a két atya is belekeveredik, hűvösre kerülnek. De mindehmi majsternek nemcsak egy fia, hanem egy leánya is van s ezek kölcsönösen szerelmesek egymásba, a fiuk a dorbézolás alkalmával kedveseiket is megsértették, s szégyenökben vándorlókra készülnek. Az apák nem tudják fiaikat visszatartani, hanem a leányok segítségével sikerül a marasztás, s ekkor zsák a föltájt megleti, s miután Siczky Lojzi, ki valamelyik leányt szerette volna elvenni, de maga sem tudta, melyiket, végképp kioseppent: a fiuk átveszik az apák mesteriségét s diszfény mellett helyezik vissza az asztalos- és szíjgyártó czimert a két átelleses házra. Ez a cselekvény, mely magában nem éltelessen, egészen lassuvá és érdektelenné válik az alakok és a fejlesztés által. Weisz uram az asztalos, úres másolata Svarcz uramnak, a szíjgyártónak, vagy megfordítva; Svarcz fia egy hajszálat sem üt el a Weisz fiutól, s csak az egyik leány vidám, a másik bánatos természetű, de azért ez sincs eléggé kiemelve. A két öreg csak annyit különböztök, hogy az egyik egy káromkodók, hogy „potztauzend”, a másik „tauzend element” s az egyik Krámerhuber, a másik Huberkrámer-féle tubákkal izetlenkedik. De nem-

csak az alakok, hanem a párbeszéd és jelenetek is ilyen párosan vannak egymás mellé állítva. Az öregek is, a leányok is ismételtül egymás beszédét, s midőn a színpad egyik oldalán szelvényt vall a Weisz fia a Svarcz leánynak, mindjárt utána másolja az a jelenetet a Svarcz fia a Weisz leánynyal. Siczyk Lojzi a mit elbeszélget az egyik szögletben az egyik ház tagjaival, ugyanazt replikálja a másik szögletben a másik ház tagjaival. „Bis repetita placent“ ez a szerző elve s gyenge élezeit még többször is — egész az unalomig — ismételtül alakjai. S azt a bámulatos öszhangot, a mi e párhuzamosságban nyilatkozik, meg nem zavarja semmi. Mikor Svarcz kijön a házból, épen akkor jön ki Weisz is, Weisz Lenesi és Svarcz Marika ép ily drón rangtárgy jön elő, valamint a fiuk is. A két öreg alakja halvány emléke a „Bolond Miská“ból a Tóth Kálmán szellemtel, „Kriemer ur“ nevű alakjának, csakhogy egészen magyar érzelműek. A darabban az irodalom nem nyert, hanem a színpad annyit nyert, hogy a második és későbbi előadások alkalmával megjelent szombati és vasárnapi közönségnek mégis tetszett a jobb és gyakorlottabb előadásban, s Soldosné két-három igazán sikerült szép dala talán továbbra is fenn fogja tartani a színpadon. — (D-r.)

Közzétételek, egyletek.

— A magyar tud. akadémia hétfői összes ülésében Pauler Tivadar tartott emlékszedet a mult évben elhunyt Csakó Imre fölött, ki mint tanár, író és bíró, tevékeny, buzgó és hivott művelője volt a jogtudományak, tetőtől talpig derék, képzett, magyarérelmü férfi. Váczott, hol atya harmincz évig volt tanító, született 1804-ben. A pesti egyetemen 1822-ben a joghallgatók közt már igen kitűnt. Hat év mulva ügyvédé s jogtudorá lett. Később Kassán az ésjog tanára lett. Foglalkozott már akkor az irodalommal is. Irt vagy fordított drámát, fejtegette egy értekezésben a halálbüntetés jogos, de észszerűtlen voltát. Mint a győri akadémia tanára, „Bevezetés a természetjogba“ című munkát adott ki, később a büntető jog tanulmányának fektűt s „A büntetési jog elméleteiről“ két kötetes könyvet adott. Nem egy műve részesült az akadémia nyilvános dícséretében. Értekezéseket irt a „Tudományos Gyűjtemény“be, „Figyelmező“be, „Athenaeum“ba, ez utóbbiba zenészetit cikkeket is, mert a zenének nagy kedvelője, alapos ismerője s maga is művelője volt egész halálaig. Az akadémia rég megválasztotta tagjai közé. Győrben könyvbíró lett 1844-ben, utóbb a helytartótanács tagja, 1850-ben a székesfehérvári kerület tanfelügyelője. A bírói pályára 1851-ben lépett s husz év mulva a legfőbb ítélőszék rendes bírása (septemvir) Bírói működésén kívül sok munkát irt, gyakorlati kézikönyveket, értekezéseket, sat. Ez éljenzéssel fogadott emlékszedet után néhány apró folyó ügy következett, mire az ülés végett ért.

— A Kisfaludy-társaság szerdai ülésén Szász Károly volt az első főolvasó, bemutatva Várnai Géza fordítását, ki Góthe „Alexis és Dorá“ját ültette át sikerülten magyar nyelvre. Aztán az általa fordított Góthe-életrajz közöl Szász K. főolvasva „Eufrosiná“-t, hangulatteljes, zamatos fordításban. Ez elegiát Góthe egy fiatal színésznő halálára írta, kit maga oktatott a színészi pályára. Főolvasott végül még Szász Károly néhány Góthe-ére irt epigrammot, s egy eredeti „A szépség isten adománya“ című verset. Ezután Keleti Gusztáv olvasta föl „A muzeumi falfestményekről“ szóló értekezését. Érdekes, hogy e falfestmények eszméje eredetileg Eitelberger bécsi miniszteri tancsostól ered, ki a hatvanas évek elején Thán Mórral tévé magát érintkezésbe azok kivitele céljából. A magyar kormány megalakulása után B. Eötvös József ragadta kezébe ez ügyet, melynek létesülése érdekében Thán Mór és Lotz Károly festőművészeket kivül ő tett legtöbbet. Ismertetésében a felolvasó kiemeli, hogy az allegorai alakokat és a mondaszerű történeti momentumokat Lotz Károly, a realistikusabb képeket pedig Thán Mór festette. E falfestmények méltán lesznek a nemzet drága kincsei, mert nemzeti történetünk főbb momentumai a legérdekesebb korszak a legujabb ritka művészettel vannak megörökítve. A képcsoportozat allegoriával kezdődik, mely után östörténelmünk főbb eseményei következnek: Attila, az ősmagyarok, a kivándorlás, az ősszerződés, a honfoglalás, Árpád a fejedelmek

hódolatát fogadva, a pusztaszeri gyűlés, a kereszténység hirdetése, s ezzel véget is ér Lotz működése. Sikerültek Thán Mór képei is, többek között IV. Béla, mint második honalapító, Nagy Lajos és Mátyás. Az utolsó kép a 48 ki eseményeket ábrázolja, s a képek, mint a felolvasó mondja, fényesen bizonyítják, hogy a magyar történelmi festmények sulypontja Pesten van, s bár csak itt is maradna. — Ezen éljenzéssel fogadott értekezést után Vadnay Károly olvasott föl három költeményét Győry Vilmostól: „Egy anyának“, „Anyai feddés“ és „A költő gazdasága“. Legjobb hatást keltett az első, melyben a költő a kisgyermekéi zsvaja miatt békétlenkedő anyát csendesíti, emlékeztetvén őt arra, hogy majd ha az élet zaja a nagy világba ragadja gyermekeit, vissza fogja még ohajtani azt a mostani zsvajt. — Majd Greguss Ágost mutatott be öt Ód-románczot Beksics Gusztáv görögülény, magyaros fordításában. Végül Dalmady Győző olvasta föl a „Hazához“ című kedvezően fogadott költeményét, mely mai számunkban olvasható. Ezután a folyó ügyekre került a sor. Székács József indítványára a társaság levélben fogja üdvözölni Szabó Istvánt, a társaság egyik legrégebb tagját s az „Ilias“ és „Odyssea“ fordítóját, ki most üli 50 éves úr jubileumát. — Győry Vilmos és Szász Károly bíráló-csoport ajánlatára a Beksics által sikerülten fordított „Szép Diego“ kiadását elhatározza az ülés. Molliének „Les Facheux“ című vizgátékát egy névtelen „A kedvelendők“ cím alatt feloldotta. A fordítást két bíráló közül Toldy István rosznak, Szász Károly sikerülten állítván, Gregussnak adták ki a művet, ki most szintén az elfogadás mellett nyilatkozott, mire az ülés elhatározza a kiadást. — „A hanyatlás irodalmunkban 1711—1772“ című mű Toldy Ferencnek adatott ki bírálat végett. — Végre hosszabb eszmecsere után, melyben Zichy Antal, Szász Károly és Greguss vesznek részt, a társaság elhatározza, hogy a Molliére-fordítások közül előbb csak a jobb műveket fogja kiadni, s a csekélyebb értékieket később.

— A földrajzi társulat csütörtök esti ülésének érdekes mozzanatát képezte a folyó évben Párisban tartott nemzetközi földrajzi kiállításon a magyarországi kiállító által nyert érme és díszoklevelek kiosztása. Ezt megelőzőleg Hunfalvy János részletes jelentést tett a párisi kongresszus tárgyalásairól, Décsy Mór pedig a kiállításról. A díjak ünneplés kiosztásánál a közoktatási miniszter Tanáry Gedeon államtitkár képviselte, ki a miniszter nevében köszönetet mondott mindazoknak, kiknek közreműködése folytán sikerült Magyarországnak is részt venni e nemzetközi kiállításon. Szólv többek között fölémlít, hogy a francia közoktatási miniszter Hunfalvy János részére egy okmányt küldött, mely szerint Hunfalvy a francia közoktatás tisztjévé nevezetik ki. Hunfalvy az okmányt a közönség éljenzése közt vette át. Ezután a díjak kiosztása következett. (A kitüntetett kiállító névsorát annak idején közöltük lapunkban.) Ezzel az ülés végett ért.

— Az országos központi bonvéd választmány legutóbbi ülésén Szathmáry ezredes mint elnök bejelenté, hogy az aradi vértanúk emlékére az érme még e hóban el fogna készülni, s hamisítások meggátálása céljából elhatározták, hogy ezen emlékérmek csak a bizottmány és különösen az elnök Krivácsy ezredes útján lesznek kaphatók. Elhatározták továbbá, hogy a honvédegyletek rendes évi közgyűlése november 21-én d. e. tartassék meg a megyeháza termében, melyen küldötté által minden honvédegyület képviselve lesz. A választmány ezután alaptalannak nyilvánítá azt a hírt mintha Károly főhadnagy, ki nő léteére hárzolt a szabadságharcban, s mostanság a honvédménházban mosonói teendőket végezték, onnan kiutasított volna, sőt inkább ő önkényt hagyta el a menházat. Egyébiránt ezen ügy megvizsgálására egy 3 tagu bizottságot küldöttek ki.

— Az orsz. magyar gazdaszony-egylet vasárnap rendkívüli közgyűlést tartott öz. Damjanichné emléke alatt. Főtárgya volt: az építkezés költségeire fölveendő huszezer frtnyi kölcsön s az ezt végrehajtó bizottság megválasztása. Sztupa György előadása szerint: az építés és fölszerelés 78,000 flba kerül s 37,000 flt kifizettek már; de ha az alapítók be is fizetik alapítványaik felé, a kijelölt kölcsönre szükség

lesz. A pest-budai fővárosi takarékpénztár nyolcezas kamatra hajlandó kölcsönösszeget adni. A közgyűlés megszavazta a huszezer frtnyi hitelműveletet s a szerződést megkötő bizottság tagjainak Damjanichné, Kralovánszkyne, Braunne urhölgyeket, Sztupa Györgyöt és Röser Miklóst választották meg. Az árúházak, melybe már november elején be lehet költözni, negyven íven 2170 újabb adakozás gyült be. B. Wenckheim miniszter e czélra ezer forintot adott, a közoktatási miniszter pedig évenként kétezer forint segélyt utalványoz, mely elegendő lesz a kölcsön kamatait fedezni.

Egyház és iskola.

— Az iskolai nagy szünidő megváltoztatása. A közoktatási miniszter elrendelte, hogy a már beállott 1875. tanévtől kezdve a miniszterium közvetlen rendelkezése alatt álló valamennyi gymnasium és reálitanodákban az évi nagy szünidő július és aug. hónapokban tartassék és ehhez képest a tanév az 1875/6-kin kivételével — mely folyó évi okt. 1-jén már kezdetét vette és 1876. évi június hó végével fog befejezteni, a következő 1876. évtől kezdve a tanév szept. 1-jén kezdődjék és június hó végével befejeztesék. Az egyetemek és jogtanodákra nézve a nagy szünidőt illetőleg az eddigi gyakorlat tartatik fenn.

— Az egyetemnél a segélyegyleti elnökválasztáson először is az orvosnövendékek estek tul. Szombaton Bachschitz Mór választották meg tíz szónyi többséggel Gere Gyula ellenében. A jogászok, kik e választással jóval nagyobb zajt szoktak itni, vasárnap választották; Vargy Kálmán kapott hetven szónyi többséget Imrik ellenében. A technikusok segélyegyleti bizottságának elnöke Katona Endre lett.

Balesetek, elemi csapások.

— A Lukács-fürdőben kedden nagy tűz volt. Az a régi, tornyos malomépület, melynek az utcaára nagyon is kidülő részét a közlekedés érdekében már rég ki akarják sajátítani, délben kigyuladt s égett aztán egész félkilencz óráig, noha a tűzoltók erősen dolgoztak s gőzfecskendőjüket is hatalmasan működtették. Sikerült azonban a tovább harapozást meggátolni. A malmon kívül a mellette levő rozant lakház egy része is leégett. A fürdőhöz tartozó épületeknek nem lett bajuk.

Mi újság?

— Deák Ferencz, kinek egészsége egyre javul, november hó első napjaiban költözik be városligeti lakából Széll Kálmánhoz. Az „öreg ur“ folyvást sokféle gyöngéd megemlékezésben részesül. Várady Györgyne urhölgy is neki ajánlotta föl azt a bírsalma-sonkát, melyért a gymimoleskiállítás bronz-éremmel tüntette ki.

— Udvari ebéd volt kedden Gödöllőn, melyen mint a király és királyné vendégei többek között Szász-Meiningen hercege, Arnulf bajor herceg, Tisza Kálmán miniszterelnök, gr. Latour d'Audoubert, b. Nopcsa, Rónay Jácint püspök s más kitünőségek vettek részt. Tisza Kálmán ez alkalommal a trónörökös mellett ült.

— Rudolf trónörökös hírszerint november elején Münchenbe utazik, nővére, Gizella hercegnő meglátogatására. Lipót herceg, ki orvosi tanács következtében tudvalevőleg Algierba s a Kanari-szigetekre utazik, november 15-én két útra Gizella főhercegnő s Teréz hercegnő társaságában, s csak jövő április végén tér hová vissza.

— Zsedényiről érdekes adomát közöl a „Nemz. Hirlap.“ A pénzügyi bizottság egyik ülése után Zsedényi elbeszélte, hogy inasa után Pesten is Luxusadót róttak rá, holott azt ő Szepesben már megfizette. „Hohó! — szól közbe a pénzügyér, — akkor urambátyámat, mint az államkincstár megkárosítóját, pörbe fogatom!“ „Hogy-hogy?“ „Hát csak úgy, hogy Szepesben akar Luxusadót fizetni alacsonyabb skála szerint, holott Pesten lakik, a hol a skála magasabb.“ Zsedényi rögtön megígérte, hogy megfizeti hát a Luxusadót mind a két helyen, nehogy az állam megkárosítsa.

— Művészeti ösztöndíjak. A közoktatási miniszter az idei költségvetésbe képzőművészetek előmozdítására felvett javadalmából Bruck Lajos, Ebner Lajos és Leit Ede festőknek egyen-

ként 400 frt, Teszty Árpád, Greguss Imre, Hegedűs István, Kacziány Odón, Tölgyessy Arthur és Wilder János festőknek egyenként 300 frt, Peőcz Hermina festőnőnek 250 frt, végül Kiss György és Julier Ferencz szobrászoknak egyenként 300 frt művészeti ösztöndíjat engedélyezett.

— A műcsarnok sorshuzása vasárnap vége ment, a nyertes számokat meg tudni s a nyere-ménytárgyakat átvenni Telepý társulati titkárnál lehet, (akadémiai épület, második emelet, hátul.)

— Emléktábla Kőlcsey házán. Ama ház Sződemeteriben, a melyben 1790-ben augusztus 8-án Kőlcsey Ferencz született, jelenleg Toka Sámuel birtokát képezi, ki a ház homlokzatára nemrég díszes emléktáblát állítottatott márványból. Az udvarház vonzó kilátással bír a közeli hegyre, mely a legjobb érmelléki borok egyikét szolgáltatta.

— Vidéki színezet. A vidékről általános a panasz a közönség közönye ellen. Kolozsvárt még csak megteik a színház, de Aradon, Debreczenben, Kassán és Szegeden többször játszanak csaknem üres házbán, mint csak félig telt házbán. Kolozsvárt legutóbb Tamássy József vendég-szerepelt, s a kolozsvári közönség kitüntetéssel fogadta a népszimüi hősök e jeles személyesítőt, ki a onnan Debreczenbe utazik vendég-játékait folytatni.

— A temesvári új színház elárverezik. Alig hangzott el a megnyitási ünneplé örömnapja, már a végrehajtó dobja szólal meg a színház előtt. A szép, új temesvári színház a hozzátartozó redoute-al, a temesvári kir. törvényték határozata folytán nov. 24-dikén fog elárvereztetni. Az osztrák földhitelezetnek 317,104 frt követelése van a társulaton; e követelés ki-elégítésére kerül a 640,000-frta becslült épület végrehajtás alá. Érdekes a hivatalos lapnak erről szóló hírdetése, mely szerint az árverés egy páholybérli jogainak épségben tartása mellett történik meg, ki ezen jogát a színházra be-beleleztette. Képzeltbét, mint irigylék ennek az előrelátó, óvatos embernek helyzetét a többi páholybérliök.

— A rókvadászatok a mult szombaton megkezdöttek a Rákoson. Kellemetlen esős idő volt, mindazáltal nagy társaság gyült össze a versenytérnél, s a királyi pár is megjelent. Hosszantartó keresés után a kopók kiugrattak egy rókat, s nemokára el is fogták. Agarászatok is lesznek, mert a királyné a vadászat e nemét szintén megkedvelte.

— Elárverezett uradalom. A fővárosi Rohonczy Aladár-féle uradalom, mely 190 ezer forintra volt becsülve, a becsáron alóli árverésen 86 ezer frtért Fehér Miklós és Tarnóczy orsz. képv. vették meg.

— Filakin, a Korimics László elleni merénylet elkövetőjén dühös örültsgé tört ki, miért is az elmebetegek gyógyintézetébe szállíták.

— Veloczipéden Párisból Bécsbe. A napokban egy francia s egy angol sportman, Laudmaillé és Samders, veloczipéden utaztak Párisból Bécsig. Az utasok okt. hó 12-én hagyták el Páris, 14-én elérték Toulba, 18-án Ulmba, 19-én Augsburgia, 20-án Münchenbe, 21-én egy München és Ried közti faluba, melynek nevét nem említek, 22-én Riedbe, 23-án Linczbe, 24-én este 11 órakor Bécsbe. Laudmaillé panaszkodott, hogy igen rosz utakon kellett küzködnié és gyakran gyalog volt kénytelen haladni, minthogy az átázott utak a veloczipéden való menetelt lehetlenítették.

— A liber regiusok, a magyar nemzet, „a ran y könyve“, mint Jókai legujabb regényében érdekesen elbeszéli, az abszolútizmus idejében Magyarország Bécsben levő hazánuk egyik sötét lomtarába dobattak le, az 1867-ki kiegyezés után a király személye körüli miniszter foglal-

ván el e házat, a könyvek ismét napfényre kerültek. E historai kincsek 50,000 nemesi család nemes levelét őrzik, melyekben minden magyar nemesnek ősi czimere gyönyörű festői remekben van megörökítve, felirva ősapjának érdemei, viselt dolgai, miként nyerte nemességét, szentesítve kir. névaláirással. Magyarországnak van 62, Erdélynek 27 könyve aranyozott pompás bőrkötésben. A könyvekben kívül még számos nagybecsű régiség, festmények, órák, csillárok, butorok kerültek elő a lomtarból. A könyvek az újabb alkotmányos aera alatt egy 90-ikkal szaporodtak, mely már félig telt az új nemesekkel. — A hajdankori cimereken kardos vitézek, lovagok, levágot török fők, üstökön fogva, nagy pallos hegyére szurva; nyilak, sasok, griffmadarak, oroszlanok tündökölnek. Az ujkor nemesi cimereinek jelvényei a korszellemet képviselik. Az Aesculap-bot, a felkúszó kigyóval az orvosi érdemeket jelenti; törő kalapács van a bányász cimereiben; egy vasöntöde alapítójának cimere fogaskerék; egy vasuti igazgatóé mozdonykerék; az irodalmi érdemek nemesi jelvénye keresztbe tett toll és pálna, hármas halom mögül kiemelkedő arany nap; a békekötésnél működött diplomaté galamb olajággal; a pénzügyi téren emelkedett nagyság nemesi jelvénye a nevé visszaadó aranyhegy; arany méhek és arany buzakérek jutottak az oconomusnak; az erdészet és faüzlet terén kitűnt új nemes cimere zöld fenyőfa arany mezőben; a kereskedő vasmacska; az első gyorskocsizás megállapítójaé felszerszámozott fehér ló; a vízépítésé ezüst csatorna; a mérnöké arany ezirkalom; a bormerlelő három szőlőtő; a bírőé serpenyő és pallos. A heraldika jelvénytárára nagy supplementummal szaporodott meg. Elméssébb öletet alig találni a sok között, mint egy derék vászonkereskedőt, ki magának egy arany mezőben álló, felül koczkás öxfordingbe, alul fehér rumburgi vászongatyába öltözött griffmadarat választott jelvényül. Azt meg tudhatni végül, hogy egy lovaság megjelenésé bankár miért visel télen-nyáron ibolyát a gomblyukában? Ennek a nemesi cimereiben négy szál ibolya a jelvény.

Halálozások.

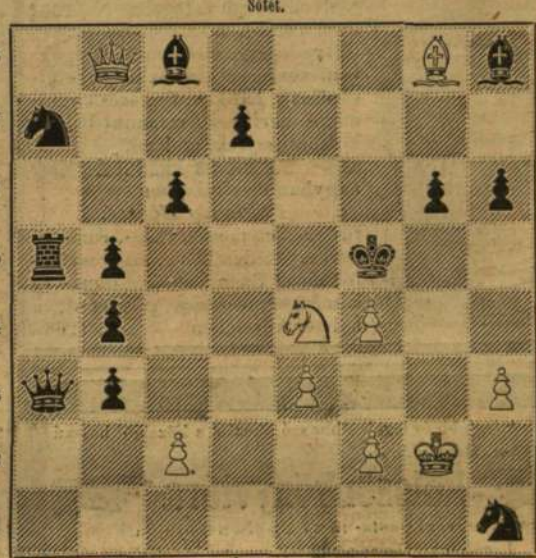
Bartal György, volt kereskedelmi miniszter, egyike kiválóbb államférfiainknak, október 25-én hunyt el Faddon. (Arcekpét és életrajzát lapunk mai számában közöljük.) A temetés okt. 27-én történt Faddon. A koporsót az elhunyt fivéréi és rokonai — ezek között Perczel Béla igazságügyér — állták körül. Képviseivel volt a végső tiszteletadásánál a kereskedelmi miniszterium, s több testület is küldöttségileg. Csörgeő Odón corfui főkonzul, okt. 21-én Corfuban, tüdővészben, 37 éves korában elhunyt, özvegy anyát, hitvest, s három kiskoru gyermeket hagyva maga után. A fővárosban lakó édes anyja már utra készen állt, hogy meglátogassa beteg fiát, midőn elindulása előtt pár órával kapta meg a leverts gyászszüggönyt. Az elhunyt kezdetben gazdasági pályára készült s több éven át Sátoraljanhegyen a gazdasági egylet derék titkára volt; később kintő nyelvismereteinél fogva a külügyi szolgálatba lépett, s csakhamar főkonzul lett, a mely állásában három évig működött. — Elhunytak még: Krajcsovic Lajos pesti házibirtokos, Tolnay Lajos vasuti főigazgató apósa. — Özvegy Patrubány Mária, szül. Lengyel Rozália asszony, dr. Patrubány Gergely budapesti tiszti főorvos édes anyja, 74 éves korában. — Kállay Miklós okt. 29-én, Budapestben, élte 26-dik évében. — Lang Mór nyírbátori végrehajtó, 1848-49-diki honvéd, Nyírbátoron. Wheatstone Károly londoni egyetemi tanár, a stereoskop hírneves feltalálója, az elektrikai távirtdoktelesteiője, s a villanyoskégy gyorsaságának kiszámítója, a napokban halt meg Londonban, 73 éves korában.

Szerkesztői mondanivaló.

— „Szózat.“ Csak prózai intéseket tud adni. A józan hazafiasság még nem költészet. S nekünk oly szózatunk van már, hogy e részben nem könnyű ki-elgíteni igényeinket s izlésünket. — Budapest. K. D. Egy strófa van a költeményben (az utolsó), mely igazán jó; s ha a többi is olyan volna, örömmel közölök. De az ilyesek, hogy a madár-ajk „édes dallamában szent öröm illatja leng“ — dalban illat! s az örömeim illatja! — oly füres bombastok, melyek még jobb verset is elronthatnának. Igyekeztek az ilyenektől szabadulni s mindig azt a való, egyszerű hangot találni el, mely az utolsó versszakban oly jól hat kedélyünkre. — Keszthelyi. A fordítások, kivált a Parnyból való, csinosak. — „Lehull a virág.“ A refrain-sor első fele magyar-talan. A költemény vége füres absztrakciókba vezet el. Pedig a három első, kivált pedig a két középső strófa — bennök különösen a leíró részeket, hangulatteljessebb befejezést érdemelének. Talán megkísérletné? Addig félretereszük.

SAKKJÁTÉK.

830. számú feladv. Kohtz Jánostól (Kölnben).

Világos indul s az ötödik lépésre mattot mond.

825-dik számú feladvány megfejtése.

(Grimshaw W. A.-tól Londonban.)
VII. Söt.
1. H8-g4 c5-c4!
2. d2-d4 c4-d3+ e. p.
3. Kc2-b1 tetszés szerint
4. V v. H mattot ad.
Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárospalotán: Gérecz Károly — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sziget-Cápepen: Mayer Károly. — Miskolcon: Hartmann testvérek. — Szabadkán: Kosztolányi Árpád. — Budapestben: K. J. és F. H. — A pesti sakk-kör.
— Rövid öröktötekek: Eger: T. F. Megkaptuk. — Szabadka: K. A. Közölni fogjuk egy kis tordalékkal, melyre szükség van.

Nyilt-tér.*

NŐORVOS Dr. WAGNER rendel 9—5-ig. koronaherceg-utca (uri-utca) 8.

* Az e rovat alatt közöltékért a szerkesztőség csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget.

Mai számunkhoz van mellékelve Toldy Ferencz „A magyar költészet kézikönyve a mohácsi vészről a jelenkorig“ című művéről a kiadó Franklin-Társulat jelentése és előfizetési fülhívása.

Tartalom.

Bartal György (arcekpé). — A hazához. — Az ördögmosár (folyt.). — A kolozsvári temetőben (képpel). — Hazai iparügy és iparosaink (három arcekpéppel). — Az emberi nem állítólagos elsatnyulása. — Jégbarlangok. — A rejtelmes elsatnyulása. — Egyveleg. — Mel-széklet: Halottak napja. — A rovaros növényekről. — Magyar furdó, VI. — Irodalom és művészet — Közzítések, egyletek. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Nyilt-tér. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. csukor-utca 11. sz.)

HETI-NAPTÁR.

Nemzeti és hetinap	Katholikus és protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap		Hold	
				kél nyug.	kél nyug.	kél nyug.	kél nyug.
31. Vasárnap	október 24. Farkas püspök	október (6)	Marchesvan	6. p. ó.	6. p. ó.	6. p. ó.	6. p. ó.
1. Hétfő	Mindszent ünnepe	19 E 20 Joel proféta	2 Abirán	6 44 43	9 23 5	20	20
2. Kedd	Halottak emlékéze.	20 Arthem	3 Fél bójt	6 45 42	regg. este	21	21
3. Szerda	Viktorin	21 Hilarion	4	6 46 40	11 25	6 39	6 39
4. Csüt.	Boromeus Károly	22 Albina	5 Abadon	6 47 39	este	7 35	7 35
5. Pént.	Imre herceg	23 Jakab	6 Bajt Jer. elp.	6 49 38	0 57	8 40	8 40
6. Szomb.	Lénárd hitv.	24 Aretbas	7	6 51 36	1 29	9 51	9 51
		25 Márczán	8 Sab. Vajero	6 53 34	1 54	11 3	11 3

Hold változása. ☉ Holdtölte 13-án 10 óra 46 perczkor délelőtt.

